

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 25.

Lördagen den 6 April.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 3 i denna månad och protokollet för den 28 sistlidne Mars e. m.

Herr Statsrådet *Rosensvärd* framträdde och öfverlemnade till Herr Talmannen Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen, nemligen:

1:o angående anvisande af anslag åt Arméförvaltningen för år 1879; och

2:o med förslag till förordning angående upphäfvande af Ridderskapet och Adelns rätt att göra utpantning hos sina frälsebönder.

Herr Talmannen emottog de Kongl. propositionerna med förklarande, att desamma skulle af Kammaren i grundlagsenlig ordning behandlas.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets den 3 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående förändrad reglering af skjutsväsendet.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 3 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt motion om förändrad anordning af undervisningen vid rikets elementarläroverk; och

N:o 9, om underdånig skrifvelse rörande närmare bestämmelser
Första Kammarens Prot. 1878. N:o 25.

ser i fråga om de anteckningar, som i afseende på ledighet till äktenskap eller hinder deremot skola i vissa prestbevis intagas.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 30 sistlidne Mars och i den 2 denna månad bordlagda utlåtande N:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden om val till organist-, klockare- och folkskolelärarebefattningar.

Nya bestämmelser rörande de klockarnes aflönning. Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 30 sistlidne Mars och den 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående förändrade bestämmelser rörande klockarnes aflönning.

Härvid anmälte sig och yttrade

Herr von Gegerfelt: Jag hemställer, att förevarande betänkande måtte blifva sålunda behandladt, att först föredragas 2:dra och de efterföljande momenten i Utskottets hemställan, hvilka moment afse de särskilda föreskrifter, som skola tjena till grund för klockarelönernas reglering, samt derefter ingressen och i sammanhang dermed 1 mom., som innefattar de allmänna bestämmelserna.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

I följd häraf förekom nu

Utskottets förslag till förändrade bestämmelser angående klockarnes aflönning.

2:dra punkten.

Herr von Koch: Icke annat än jag kan erinra mig, är enligt Carlshamns konvention, som gäller för Blekinge och kanske på andra ställen i de conqueterade provinserna, klockarena ålagdt att äfven vara skollärare. Detta tillämpas på några ställen, men i allmänhet heter det, att de hafva så mycket att göra för pastor, att de icke hinna med skolundervisningen. Emellertid hafva de ganska höga löner, så höga till och med att, såsom bekant, prestmän söka att blifva klockare. I jmförelse med våra skollärare och deras göromål, äro dessa klockare alltför högt aflönade, efter mitt omdöme, såvida de icke äfven fullgöra skyldigheten i afseende på skolundervisning.

Jag, som önskar framgång i allmänhet åt detta betänkande, vill icke yrka någon ändring och ännu mindre något afslag å hvad Utskottet tillstyrkt, men jag önskar, att alla sådana punk-

ter, der anmärkingar förekomma, må blifva återförvisade, på det att man må få höra Andra Kammarens tanke och det må blifva tillfälle att sammanjemka besluten, hvilket torde vara så mycket nödvändigare om förslaget skall underställas näst sammanträdande kyrkomöte. Jag anser att det borde tillses, om icke vid detta moment kunde tilläggas, att, der klockare- och skollärarebefattningarne äro förenade, en reglering af lönerna bör ske samtidigt. På denna grund anhåller jag om återremiss af detta moment.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Herr von Gegerfelt: Utskottet har verkligen tvekat, om det vore lämpligt att i förevarande fråga inblanda organisterna, om hvilka kyrkolagen innehåller särskilda bestämmelser; men man ansåg dock, att det egentligen icke mötte några svårigheter. Att deremot inblanda folkskolelärarne i frågan har jag åtminstone ansett vara alldeles olämpligt. I afseende på deras aflöning äro särskilda bestämmelser meddelade och om klockaren har undervisningsskyldighet så har han derföre sin lön såsom klockare, men är han folkskolelärare så har han sin aflöning bestämd efter de derför stadgade grunder, hvilka äro helt andra än de som gälla för klockares aflöning.

Herr von Koch: Jag får fästa uppmärksamheten på, att om det blir fråga om att ändra detta stadgande i afseende på klockare-tjensterna i de conqueterade provinserna, så kommer också frågan om klockarnes undervisningsskyldighet under kyrkomötets handläggning, och det vore då väl att få detta utrett. I de flesta fall står det stadgande alldeles betydelselöst, att klockarne äro skyldige att deltaga i skolundervisningen, och det vore derföre väl, om det blefve så regleradt, att det vore bestämdt hvad de skulle hafva i hvardera egenskapen. Detta torde väl förtjena att litet närmare utredas, såvida det icke icke kan bestämdt upplysas, att de icke, t. ex. enligt Carlshamns konvention eller 1723 års författning, äro ålagda dubbel tienstgöring. Ovissheten härom leder till oordning och missnöje emellan dem och andra skollärare äfvensom till klagomål öfver att de icke fullgöra sina skyldigheter; och väl vore om dylika anledningar till split kunde undanrödjas. Jag fortfar i mitt yrkande om återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf blifvit af Herr Talmannen upptagna, framstälde Herr Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:de och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: För min del kan jag icke vara nöjd med hvad Utskottet här föreslagit, då det säges, att minst hälften af lönen skall utgöras i spanmål. Jag tror, att det borde stå församlingarne fritt att aflöna klockarne så som det för hvarje ort är lämpligt, och jag tror, att, på grund af hvad som förekommer i nästa moment, det blir nödvändigt att återremittera det momentet liksom de följande, emedan det sätt, som blifvit föreslaget, såvidt jag kan förstå, icke är det lämpligaste för frågans lösning. Jag kan omtala, huru det tillgått i den församling jag tillhör. För ett tiotal af år sedan skedde ombyte af klockare och på kyrkostämman beslöts huru mycket han skulle få i kontant lön. Tjensten anslogs ledig och en ny klockare blef antagen och sedan hafva vi icke haft det ringaste att bestyra med klockarens aflöning. Jag vet icke om detta är i strid med gällande lag, men det är nu minst tolf år sedan detta skedde, och både församlingen och klockaren äro fullt belättna. Jag tror, som sagdt, att man bör lemna församlingarne frihet att aflöna klockarne, huru de finna lämpligast, och att man icke bör inskränka församlingarnes rätt genom en mängd bestämmelser. För min del skulle jag vilja yrka afslag å detta moment, såväl som å det följande, och jag stödjer detta mitt yrkande på en reservation, som af en ledamot från denna Kammare är afgifven vid denna och några andra punkter. Jag kan icke finna nödvändigheten och lämpligheten af att bestämda föreskrifter meddelas, i hvilka persedlar aflöningen skall utgå, utan det må väl församlingarne få afgöra, om de vilja lemna spanmål eller kontant lön eller på annat sätt besörja aflöningen. Jag ber, att Kammaren måtte återremittera frågan och jag tror mig icke säga för mycket, då jag nämner, att samma yrkande kommer att göras i Medkammaren. Åtminstone i gamla Sveriges provinser kunna utan olägenhet församlingarne sjelfve få på kyrkostämman afgöra, huru mycket de vilja gifva klockarne i lön och huru denna lön skall utgå. I Skåne, Halland och Blekinge är frågan mycket mera svår och invecklad, och jag tror i alla händelser icke, att det sätt som nu är föreslaget för frågans lösning är det rätta. Jag yrkar återremiss.

Herr von Gegerfelt: De anmärkingar, den siste talaren framstälde, borde kanske rätteligen blifva behandlade vid den följande punkt, som handlar om vederbörandes besvär rätt öfver församlingarnes beslut, men då äfven i denna punkt förekommer en särskild bestämmelse, som, i händelse af afslag å förstberörda punkt, skulle förfalla, anser jag mig oförhindrad att till bemötande upptaga hvad han vid denna punkt anfört.

Jag medgifver, att goda skäl tala för att församlingarne skulle hafva full frihet att på kyrkostämman besluta om klockarnes löner, men då å andra sidan tages i betraktande, att klockarne stå under presterskapets privilegier och att hvad som gäller om presterskapets löneförmåner äfven i viss mån gäller om klockarnes, så måste man erkänna, att lika litet som församlingarne hafva full frihet att bestämma om presternas löner, lika litet hafva de en

sådan rätt i arseende på klockarnes. Jag tror icke, för min del, att kyrkomötet skulle komma att ingå på att medgifva en sådan frihet, som den siste talaren förordat.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Dessutom ber jag att få säga, att den Riksdagens skrivelse, som ligger till grund för den Kongl. propositionen, påyrkar rätt för församlingarne att inom vissa gränser derom förordna. Således har Riksdagen själf ansett, att en sådan begränsning af kyrkostämmas rätt borde ega rum. Jag yrkar bifall till momentet.

Herr Jöns Pehrsson: Det må vara så, som den siste talaren sade, att kyrkomötet icke skulle acceptera ett sådant förslag som det jag förordade, men jag tror för min del, att tiden så framskridit i många afseenden, att kyrkomötet icke skall finna lämpligt, att hålla på de gamla privilegierna. Vi skola komma ihåg, att klockaren är icke något annat än en kyrkans betjente, emedan man tagit ifrån honom hans skyldighet att undervisa och för öfrigt nästan alla hans skyldigheter, utom att uppehålla kyrkosången. Således tror jag icke, att någon ledamot af kyrkomötet skall på allvar vilja påstå, att klockarne böra eller kunna innefattas under de privilegier, hvarom den siste talaren yttrade sig. Jag tror, att klockarebefattningen numera är en så fristående plats, att församlingarne mycket väl kunna få rättigheten att ordna denna sak på bästa sätt, utan att vara bundna af privilegier eller något annat. Skulle någon församling vara så äreförgäten, att den icke ville på anständigt sätt aflöna sin klockare, så bestraffar det sig sjelft derigenom, att en sådan församling icke får någon klockare. Jag kan icke frågå mitt förra yrkande om återremiss.

Herr Ribbing, Sigurd: Såsom den ledamot af Lag-Utskottet, som redan haft ordet, anmärkte, har diskussionen måhända blifvit förd något öfver den nu föredragna punkten; men då så en gång skett, förefaller det mig bäst att för korthetens skull äfven tala om, hvad som måhända annars egentligen hör till 7:de punkten: nemligen om klockarens ställning till församlingen eller församlingens till klockaren såsom kommunal tjänsteman eller icke, ty detta är hufvudsaken af hvad som blifvit framställt af den ärade talare, som yttrade missnöje med det föreliggande förslaget. Jag skall bedja att i afseende härå få erinra om, att klockaren alldeles icke är en blott kommunal tjänsteman, som af kommunen tillsättes, till sina funktioner bestämmes och afsättes. Han är det icke, så länge som kyrkan icke är en rent enskild kommunal angelägenhet; och till kyrkan enligt kyrkolagen hör, att en klockare skall finnas. Så länge kyrkan fastmer är statskyrka och kyrkolagen bland andra kyrkans tjenare upptager klockare, vore det fullkomligt emot regel och ordning att lemna bestyret med och vilkoren för klockares tillsättande helt och hållet åt kommunen. Det förefaller mig ungefär som om man ville säga, att det borde helt och hållet bero på det distrikt, hvarinom en länsmans tjenstgöring faller, att bestämma, hurudana hans lönevilkor skola vara. Nu har visserligen den ärade talaren sagt, att tiden är så

Nya bestämmelser rörande klockarens aflöning.
(Forts.)

långt framskriden, att klockare icke borde stå under och innefattas inom de presterliga privilegierna. — hvilket sista jag vill öfversätta med att vara upptagen i kyrkolagen. Det kan hända, att så är förhållandet; men denna fråga föreligger icke nu för diskussion, och äfven om ärendet i detta syfte skulle återremitteras till Lag-Utskottet, skulle Utskottet, till följd af den grundlagsenliga begränsningen af dess befogenhet, svara, att om afskaffandet af klockarebefattningen inom statskyrkan föreligger icke någon Kongl. proposition eller enskild motion. Detta är således en sak, som, i ärendets nuvarande skick, icke kan blifva föremål för någon åtgärd från Lag-Utskottets sida; klockarens befattning må vara huru ringa som helst, — det kan vara olika tycken och åsikter derom och hela befattningen kan möjligtvis anses vara onödig, — så är det dock nu ett faktum, att klockaren är en funktionär inom statskyrkan, öfver hvilken funktionärs befattning kyrkolagen bestämmer. Jag får säga, att jag äfven i sak är emot, att hans lönevilkor och ställning skulle helt och hållet vara beroende af församlingen, — och jag säger detta just med afseende derå att frågan blifvit indragen på ett gebit, som egentligen hör till 7:de punkten, — ty är det ock sant att han är församlingens tjenare, så är han dock i allra första hand prestens tjenare, och om således en församling skulle sätta sådana lönevilkor, att den icke finge någon fullt duglig person, låt vara till en ringa, men dock oundgänglig funktion, så skulle visserligen församlingen, men dock i första hand presten, deraf känna olägenheter och svårigheter. Då så är förhållandet, synes det mig icke vara skäl att lemna hela regleringen af klockarens lönevilkor åt församlingen ensam. Den ärade talaren har visserligen uttryckt den åsigt, att ingen församling kunde vara "så äreförgäten"; att den icke skulle lemna en tillräcklig aflöning åt klockaren. Men man bör komma ihåg, att man icke stiftar lagar under förutsättning, att alla skola göra hvad af dem rimligen kan fordras, utan att man stiftar dem under erkännande och medvetande af, att menskliga skröpligheter och brister kunna förekomma, hvilka derför skola begränsas och regelbindas genom lagarne. Och detta gäller till och med om något så litet, som lön åt klockare: äfven i en sådan småsak är alldeles icke sagdt, att man kan taga bort all laga garanti, under förmenande att hvad derutinnan är rätt och billigt gör ni ändå, ty ni är så hederlig. Jag skall slutligen anhålla att få erinra, det aflöningens bestämmande i någon mån efter spanmålsprisen är i full öfverensstämmelse med hvad som gäller för presterskapet.

Jag får vördsamt anhålla om bifall till Utskottets betänkande i den nu föredragna punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Svårt för mig är att rätt begripa diskussionen öfver denna punkt. Vi hafva nemligen kommit in på frågan om klockarens befattning och bestämmandet af hans lön, hvilket jag icke vet hvad det har med den förevarande punkten att göra. I denna är ju egentligen blott fråga om, huruvida kloc-

karens lön skall utgå helt och hållet i penningar, eller om en del deraf skall bestämmas i spanmål, för att sedermera lösas med penningar.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Det åsyftar att betrygga klockarens inkomster, så att han icke skall göra en förlust, om penningvärdet sjunker, men för uppnående af detta syftemål har man nu hittat på en halfmesyr, nemligen att sätta halfva lönen i spanmål och andra hälften i penningar. Något annat är här icke fråga om, 'hvadan bestämmandet af lörens storlek icke hör till denna punkt, liksom man ännu mindre behöfver fästa sig vid klockarens rätt att öfver fattadt beslut härom anföra besvär, hvilket äfven tillhör en efterföljande punkt. Frågan huruvida någon del af lönen skall beräknas i spanmål för att sedermera lösas, kan vara mig temligen likgiltig, men jag får säga att, fastän jag icke reserverat mig, anser jag dock, att det vore tjenligare, att lönen icke alls bestämdes i spanmål, utan utginge helt och hållet i penningar.

Då emellertid återremiss här och, som jag hör, äfven i Andra Kammaren blifvit yrkad, vill jag, ehuru jag anser att hela punkten egentligen borde strykas ut, dock förena mig med den talare, som yrkade återremiss af denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag ber om ursäkt, att jag för tredje gången tager till ordet. men det sker nu med anledning af hvad Herr Ribbing yttrat. Jag har aldrig tänkt att klockare icke skulle stå under kyrkolagen, hvilket icke heller innefattas i mitt yttrande, och hvad jag talat om tredje punkten gäller äfven om denna punkt. Jag anser att man bör återremittera denna punkt. emedan det är för mycket intrång i en församlings rätt, om det blifver bestämdt att halfva lönen skall lösas med penningar. Då vore det väl mycket enklare, om församlingarne finge rätt att säga, att så och så många hundra kronor skola klockarne få i kontant lön. För ingen del har jag tänkt att draga frågan åt det hållet, att vi ens skulle tänka på att göra en ändring i våra kyrkolagsstadgar; men nog tror jag, att om vi skulle reglera presterskapets löner, skulle det icke gå på samma sätt. Jag anser därför att det vore ett stort steg som skedde, om församlingarna kunde få denna rätt.

Herr von Gegerfelt: För att en återremittering af denna punkt skall vara berättigad, bör väl något skäl därför vara anfördt. Något annat skäl har emellertid hittills icke blifvit anfördt, än att man förväntar sig, att ett sådant yrkande skall komma att framställas i Andra Kammaren, och det torde väl knappast vara något tillräckligt skäl. Jag har redan anmärkt, att frågan om församlingens rätt att bestämma klockarens aflöning lämpligen hade sin plats i ett följande moment, men jag får erinra, att om församlingen skulle lemnas en sådan oinskränkt frihet, skulle följden deraf blifva, att detta moment, liksom nästan alla de andra, skulle kunna utgå, och blott ett moment behöfvas, som tillerkände församlingen denna rätt. Hvad som väsentligen talar emot denna

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning. (Forts.)

åsiget är, förutom hvad Herr Ribbing anmärkt, att klockaren äfven är prestens biträde och tjenare, och att således presten är beroende deraf, att en duglig klockare blir tillsatt. Då Riksdagen fattat flerfaldiga beslut om reglerande af skollärarnes löner, skulle det vara underligt, om icke Riksdagen skulle gå in på denna lilla inskränkning i församlingens rätt, som här i afseende på klockarens lön är föreslagen.

Herr von Koch: Här är, som sagdt, egentligen blott fråga om huru klockarnes aflöning skall gå ut, icke hvem som skall bestämma densamma. I afseende å frågan, huru vida den skall utgå äfven i spanmål, eller endast i penningar, får jag säga, att jag för min del alltid ansett, att det var ett stort misstag, då på 1840-talet den ändring i sättet för aflönande af en hel hop embetsmän skedde, att bestämmelsen om utgående af deras löner i spanmål borttogs. Hade det icke skett, så hade vi varit af med en mängd öfverläggningar och trassel angående löneförhöjningar och dyrtidstillägg. Det bestämdes, såsom jag tror redan år 1810, att nya löner skulle till en del gå ut efter ett medelmarkegångsvärde. Det är ett skäl hvarför jag, i fall det skall ske någon föreskrift för församlingarna i detta afseende, hvilket jag dock anser icke vara behöfligt, för min del icke har något deremot, utan tvärtom anser att det vore bra, om det här infördes samma bestämmelser som för presterna, hvarigenom jag tror att nya lönerregleringar för dessa skulle i tidernas längd blifva mindre nödvändiga; och man har ej heller hört under förgångna, för löngifvare "feta" åren ifrågasätta några dyrtidstillägg för presterna, såsom förhållandet är med dem som fått sina löner bestämda i penningar efter nyare lönerregleringar. Men i allt fall, i öfverensstämmelse med hvad jag förut yttrat, får jag förklara, att jag för min del önskar framgång åt lagförslaget i dess helhet och därför anser, att man icke bör afslå punkten, utan återremittera densamma, på det Utskottet må få tillfälle att sammanjemka Kamrarnes olika meningar. Dessutom se vi, att från Andra Kammaren afgifvits en reservation, af Friherre Nordenfalk, angående två särskilda moment, och deribland ett, som ännu icke varit vidrördt, nemligen att, om den ifrågasatta bestämmelsen skulle bifallas, det tillika borde utsättas efter hvilket slags markegångspris beräkningen skulle ske. Måhända skulle detta vara öfverflödigt, men ibland kan gälla, att "superflua non nocent". Då denna erinran framstälts af Friherre Nordenfalk och måhända blir det äfven af andra i Medkammaren, så kunde det anmärkta förhållandet rättas genom att tillägga ett stadgande derom, att markegångspriset i orten eller i *distriktet* skulle läggas till grund. Ehuru jag för min del, i likhet med Grefve Mörner, anser att man kunde stryka ut hela momentet, förenar jag mig dock med honom i hans anhållan, att denna punkt måtte återremitteras.

Herr Mannerskantz: Om jag skulle yttra mig öfver förslaget i sin helhet, så skulle jag säga, att jag icke inser nödvändigheten

af att nu komma fram med ett sådant förslag, ty jag tror, att klockarne varit skäligen väl aflönade i förhållande till sina tjänster, och att icke någon förändring behöfts i detta afseende. För det andra får jag säga, att jag tror icke, att denna punkt är den bäst valda för att ingå i en diskussion om alla dessa punkter, som icke gerna kunna särskiljas, utan sammanhänga den ena med den andra. Nu har man emellertid velat inskränka diskussionen till endast denna punkt, och påstå, att fråga nu endast bör vara om lönen skall utgå i penningar eller i penningar och spanmål; men detta tyckes mig stå i ett alldeles oskiljaktigt samband med den följande punkten, der det föreskrives, att lönen skall utgöras efter den för rösträtt å kyrkostämma stadgade grund. Ty om denna grund för bidragets utgörande antages, måste det erkännas, att det blir en ganska stor svårighet att bestämma, i fråga om beskattningsföremål som producera spanmål och beskattningsföremål som icke hafva den ringaste spanmålsproduktion, huru det blandade bidraget emellan dem skall till utgående efter fyra fördelas. Det är verkligen icke så lätt att göra upp detta fullt rättvist, då det hvarje år efter ny markegångssättning skall förändras, och jag har vid annan kommunal uttaxering haft en besvärlig erfarenhet deraf. Vill man gå öfver på den nya grunden att låta alla beskattningsföremål deltaga i aflöningen af klockare, så tror jag, att det kommer att möta betydliga svårigheter vid tillämpningen, så vida man icke också följer det nya sättet att låta alla skatter utgå endast i penningar. Jag tror derfore, att, med hänsyn till bestämmelserna i de följande punkterna, det är nödvändigt att, om man vill hafva en förändring af de föreslagna stadgandena, äfven återremittera denna punkt.

Nya bestämmelser rörande de klockarnes aflöning.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställes propositioner på dessa yrkanden och besvarades med många ja och nej i blandning; hvarefter propositionen på bifall till punkten förnyades, och då dervid svarades många så väl ja som nej, förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition.

Den som bifaller 5:te punkten af Lag-Utskottets i utlåtandet N:o 27 framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas den ifrågakvarande punkten.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34.

Nej—51.

6:te punkten.

Herr Statsrådet Carlsson: I denna punkt har Utskottet föreslagit en större afvikelse från innehållet i den Kongl. propositionen, bestående deri att, till skilnad från det nu föredragna och upplästa momentet, den Kongl. propositionen, med bibehållande af den gamla olikheten mellan stad och land i förevarande lagstiftning, innehåller: "att klockarelön i stad skall utgöras efter den för rösträtt å kyrkostämma stadgade grund, med rättighet för församlingen att låta någon del af lönen utgå med viss afgift, ej öfverstigande 20 öre för man och tio öre för qvinna, af hvarje person som erlägger mantalspenningar" samt: "att klockarelön på landet skall till utgörande fördelas med halfva beloppet på fast egendom efter dess fyrktal och med återstoden på församlingens samtliga medlemmar efter den för rösträtt å kyrkostämma stadgade grund, med rättighet för församlingen att låta någon del af sist berörda belopp utgå genom viss afgift, ej öfverstigande 20 öre för man och 10 öre för qvinna, af hvarje person som erlägger mantalspenningar".

Jag ber att i korthet få redogöra för de skäl, som ligga till grund för detta af Kongl. Maj:t framställda förslag.

Den författning, som för närvarande reglerar klockarnes aflöning, är Kongl. kungörelsen af den 8 februari 1681. Vid den tiden utgjordes den kyrkliga landtkommunens eller socknens hufvudsakliga befolkning af den besutna allmogen, och någon klyfning af dess hemman hade ännu icke allmännare inträdt. I följd deraf, och då otvifvelaktigt äfven denna förordning var grundad på äldre bestående förhållanden, gjordes icke någon skilnad mellan större och mindre hemmansdelar, utan det stadgades, att af hvarje bonde eller hemmanssegare skulle utgå 3 kappar spanmål. Beskattningsgrunderna voro sålunda uttryckta i några få enkla drag, nemligen i detta nu nämnda stadgande, som utgör grunden för års-aflöningen, och vidare i den bestämmelsen, att vissa bestämda afgifter skulle utgå för de särskilda förrättningar, som åligger klockaren. Detta allt afsåg egentligen det gamla Sverige.

Under tidernas lopp har sedermera en tvåfaldig förändring tilldragit sig: dels har, genom sammanläggning af flera hemman å ena sidan, och å den andra genom en allt mer och mer tilltagande hemmansklyfning, den förra, åtminstone relativa, jemnheten försvunnit och gifvit rum för en högst betydlig ojemnhet i egendomsförhållandena vid jordbruk; och dels hafva andra element af befolkning tillkommit på landet, nemligen å ena sidan en lösare arbetarebefolkning, som icke eger jord, å den andra, em-

betsmän och industri-iddkare. Vid sådana förhållanden aflät Riksdagen till Kongl. Maj:t den skrifvelse, som föranledt den Kongl. propositionen, och i denna skrifvelse finnas två skäl uppgifna för önskvärdheten af en förändring. Det ena var, att vid den tilltagande hemmansklyfningen en i ögonen fallande orättvisa uppkomme derigenom, att innehafvare af den allra minsta hemmanslott erlade skatt till lika belopp som den större jordegaren, och det andra skälet var, att, då genom hemmansklyfningen det med hvarje ny uppkommen hemmansdel således äfven uppstode en ny skattskyldig, klockarnes inkomster derigenom på åtskilliga ställen kunde uppbringas till oskäligt höga belopp. Det var dessa två skäl, som i Riksdagens skrifvelse angåfvos, och dertill inskränkte sig hvad som till grund för den begärda förändringen anfördes.

Nu var således frågan att med afseende på den förändring, som inträffat i förhållandena, omgjuta sjelfva beskattningsgrunderna så, att de skulle motsvara de inträdda förändringarna.

Nästän alla, som i saken yttrat sig, nemligen de flesta församlingar, de flesta domkapitel och Konungens Befallningshafvande likasom Kammarkollegium hade förutsatt, att beskattningen hädanefter som hittills skulle till hufvudsaklig eller åtminstone betydlig del hvila på jorden, på den grund, att ännu i dag, oaktadt alla förändringar, sjelfva kärnan af landtbefolkningen i de flesta fall utgöres af jordegare, äfvensom därför, att jordegarna hafva ett mera bestående, ständigt intresse i socknens angelägenheter och särskildt i de kyrkliga. Om man då vid detta förhållande rättat det missförhållande, som varit första grunden till Riksdagens skrifvelse, och som bestod i den stora ojemnheten i beskattning mellan de större hemmanssegarne och de mindre, så synes mig som om ingen obillighet låge deri, att man derjemte bibehölle, åtminstone till någon del, den börda, den legat på jorden. Om nya befolkningselement, nya industriella anläggningar, nya betydande byggnader tillkommit, så torde det icke derfor kunna anses obilligt, att jorden, som förut burit hela bördan af denna aflöning, fortfarande bär åtminstone någon del af den samma, och så stor del, som svarar mot hvad de andra skattskyldige härtill utgöra, i synnerhet om med jordinnehafvare äfven förenas innehafvare och egare af öfriga fastigheter, hvilka, då de väl till största delen måst anses tillkomna för industriella ändamål, också hafva till ändamål att sysselsätta en större befolkning, för hvilken den i fråga varande tjänstemannens biträde skulle tagas i anspråk.

Det är nu detta, som Utskottet har förändrat genom att helt och hållet utplåna den gamla bestämmelsen, att åtminstone en del af denna aflöning skulle hvila på jorden, och i stället göra gällande för hela riket hvad som förut varit gällande för städerna; men det förefaller, som om derigenom en annan ojemnhet skulle uppkomma, som är föga mera riktig än den, som förut fans, och hvilken blifvit öfverklagad i Riksdagens skrifvelse. Ty då grunderna för kommunalutskyldernas utgörande i allmänhet kunna anses föga tillfredsställande i det hänseendet, att den beskattningen

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande klockarues aflöning.
(Forts.)

ganska ojemnt drabbar olika beskattningsföremål, så ökas denna ojemnhet efter Utskottets förslag derigenom, att de icke jordägande komma att i förhållande till jordegarne bära en större andel deraf.

Detta är nu den förnämsta skiljaktigheten mellan Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag, och deraf beroende är den andra, som består deri, att, då Kongl. Maj:t föreslagit en personlig afgift till ett maximum af 20 öre för man och 10 öre för kvinna, för att det icke skulle drabba för tungt den arbetande klassen, så har Utskottet i sitt förslag infört den bestämmelsen, att församlingen skulle hafva rättighet att *till en mindre del* låta lönen utgå med en viss personlig afgift, icke öfverstigande detta maximibelopp, hvilket blifvit nödvändigt därför, att Utskottet borttagit den skillnad, som förut gjorts mellan fastighet och andra beskattningsföremål.

Det är på grund af nu anförda skäl, som jag anhåller, att Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt måtte af Kammaren bifällas.

Herr von Koch: Då det här vid flera tillfällen varit fråga om förändringar i de onera, de obestämda och sig ständigt ökande afgifter, som grunda sig på gamla författningar och på allmänna lagen, t. ex. kyrkobyggnad, skolhusbyggnad m. m., har jag alltid sökt att, om jag så får säga, "ställa kyrkan midt i byn". Å ena sidan har man nemligen velat kasta alla afgifter på fyrken och å den andra har man deremot velat behålla dem *alla* oförändrade vid jorden; men jag har för min del längesedan för mig uppgjort den regeln i afseende på dessa afgifter, som äro de tyngsta som vidhänga jorden, nemligen väghållning, kyrkobyggnad och skolhusbyggnad, att man bör se till och fördela dem på det sätt, att sådana afgifter, hvarat den *fasta* egendomen kan anses i längden hafva större nytta, också komma att med högre belopp drabba fast egendom, eller, rättare sagdt, jag har velat se till, att afgifterna egentligen komma att läggas på fastigheterna, men att för de personer, som tillfälligtvis äro boende inom församlingen, såsom t. ex. löntagare, industriidkare, kapitalister m. fl., dessa afgifter icke bestämmas så, att de blifva lika med dem, som utgöras af personer som ega fast egendom, utan så, att de blott få betala ett slags *hyresafgift* för rättigheten att, under det de bo inom församlingen, begagna kyrka, skolhus, tingshus m. m. Jag har vid många tillfällen tagit mig friheten att i motioner framställa de olika grunderna för hvar och en af dessa skyldigheter, och de flesta af dessa frågor hafva under min långa riksdagsperiod varit föremål för pröfning, och jag har då alltid sökt följa den grund-sats, jag nu framställt.

Huru orimligt det t. ex. var, att afgiften för *skolhusbyggnad*, som för närvarande — för att nu icke tala om skjuts- och väghållning — är ett bland våra mest tryckande besvär, skall utgå efter fyrk, det vill jag nu icke inlåta mig vidare särdeles på, då det flera gånger förut här framhållits, men ett synnerligen frappant

exempel härpå från den församling, der jag bor, må anföras: det fans der en stor shoddyfabrik, som skattade för en årlig inkomst af 10,000 kronor; men den måste emellertid snart nedläggas och bolaget upplöstes. Vi hafva ännu inom församlingen andra stora fabriksanläggningar. Det skulle *nu* stå i vårt skön att, om vi ville, tillämpa den gällande författningen på det sättet, att vi taxerade ut på några få år *hela* kostnaden för byggandet af skolhus efter fyrk, och då skulle ju dessa efemera näringar ock komma att på några få år få betala ut stora summor till skolhusbyggnader, som kunna räcka i kanske 30 å 50 år, hvilket efter min tanke är orinligt.

Nya bestämmelser rörande de klockarnes aflöning.
(Forts.)

Vi hade emellertid inom vår församling, långt innan den nämnda författningen kom ut, öfverenskommit att dessa fabriker skulle betala efter fyrk, såvida vi finge amorteringslån, hvilket vi också lyckades få, och då voro de genom frivilligt åtagande med om att betala ränta och vanlig amorteringsprocent derå. Nu hoppas jag, då jag ser huru ofta församlingar af Kongl. Maj:t erhålla rätt att upptaga amorteringslån, att man inser, huru rättvist det är, att på samma sätt som vi tillämpa fyrkberäkningen på skolbyggnader å landet.

Vänder jag mig nu till det kyrkliga gebitet, så vill jag der tillämpa samma grund som förut, men i afseende på den aflöning, hvarom det här är fråga, tror jag icke, att samma skäl eger rum: ty härtill skattar man ju för år, och alla, som bo inom församlingen, hafva godt af både prest och klockare. Det kan visserligen sägas att, såvida dessa personer bidraga till religiositetens och den allmänna moralens spridande och lyftning, så skulle de, som fast tillhöra församlingen, härvid hafva ett mera varaktigt intresse, men fastigheterna äro tyvärr icke ännu i så stadiga händer, och den religiösa lyftning, som klockaren kan ingifva, kan icke vara särdeles betydlig.

Jag tror således, att i afseende på denna punkt fyrk-principen är riktig, och jag skulle därför vilja instämma med den reservant, som tillstyrkt bifall till Utskottets betänkande äfven på det sätt, att man skulle utesluta sista momentet, eller hvad som angår de personliga afgifterna. Detta är Herr Lindgrens reservation.

I afseende på de personliga afgifterna vill jag jemte det jag åberopar hvad Herr Lindgren härom sagt, erinra att jag för min del under hela min riksdagsperiod alltid sökt begagna hvarje tillfälle till att få bort dessa personliga afgifter. Folket i allmänhet och särskildt de fattige få nog ändå betala tillräckligt mycket till det allmänna, i synnerhet i ett land, der en mängd nödvändighetsvaror, t. ex., för kläder, äro belagda med skydds-tull och der de äfven nödgas erlægga tull för åtskilliga andra oskadliga förra s. k. öfverflödsvaror, t. ex. kaffe och socker, hvilka konsumeras så allmänt, att de nära nog kunna anses hafva öfvergått till nödvändighetsartiklar. Då man dessutom besinnar, att de tyvärr för en mängd *skadliga* artiklar, såsom bland annat spritdrycker, samt tobak utgifva så mycket penningar, att såväl staten som kommunen till en stor del kan sägas lefva på t. ex. bränvinsafgiften, så finner

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

man lätt, att de rätt betydligt få bidraga till statsinkomsterna. Dessutom äro utom mantalspengar flera andra afgifter, såsom skyddsafgifter, skolaafgifter, kurhusafgifter och afgifter till presterskapet, lagda på personen, så att alla dessa personliga afgifter till sammans gå till rätt dryga belopp och ofta blifva lika känbara som bevillning erlagd efter 2:dra artikeln, som stundom kan vara jemförelsevis liten.

För öfrigt tror jag äfven, såsom reservanten anmärker, att många, ja nästan alla goda och *beskedliga* husbönder måste betala alla slags utskylder för sina tjenare, af hvilka de icke hafva hjerta att utsöka dem, och det är väl då icke skäl att ytterligare lägga en tunga på sådana beskedliga och *frikostiga* husbönder, dem *andra* husbönder undandraga sig.

På grund af den motvilja jag således hyser mot de personliga afgifterna, är det min önskan, att det sista momentet måtte utgå, och jag får därför vördsamt anhålla om återremiss å den i fråga varande punkten.

Herr von Gegerfelt: Då klockaren ostridigt är församlingens tjensteman och komme att blifva det i ännu högre grad, om, såsom det antydes, församlingen skulle få fri och oinskränkt rätt i afseende på hans tillsättning och aflöning, så måste det väl vara principiellt riktigt, att hans aflöning utgår efter samma grunder, som i allmänhet äro stadgade för kommunalutskylders utgörande. Detta har väl heller icke blifvit bestridit, men såsom skäl *not* Utskottets förslag hafva uppgifvits dels de grunder, som kunna hemtas från de bestående förhållandena, och dels obilligheten af kommunalutskyldernas utgörande efter nu gällande bestämmelser.

I förra afseendet ber jag få erinra, att klockarelönen hittills i själva verket icke utgått såsom en fastighetsskatt, utan den har utgjorts med lika belopp af hvarje matlag, som har hemmansbruk, och står således midt emellan en personlig afgift och en fastighetsskatt. Ur den synpunkten torde därför icke någon särskild grund kunna hemtas till att bestämma, att en del af aflöningen skall läggas på fastigheterna. Vidare får jag erinra om den obillighet som skulle uppkomma, om Kongl. Maj:ts förslag godkändes, för de fastighetsegare, som histills varit befriade från skyldigheten att bidraga till klockares aflöning, d. v. s. för alla fastighetsegare, som icke haft hemmansbruk; och den dubbla beskattning, som således kunde läggas på dem, kunde icke rättfärdigas af den omständigheten, att de hitintills varit skyldige att deltaga i klockarelöns utgörande. Enahanda skulle förhållandet blifva för de *större* hemmansegarne, som nu betala lika med de mindre; ty om det också är fullt rättvist, att de enligt den föreslagna förändringen skulle få betala efter sina hemmans värde, så är det dock å andra sidan *icke* rättvist att de skulle underkastas en *dubbel* beskattning.

Det andra skälet, som mot Utskottets förslag åberopats, var de orättvisa grunder, hvarpå utgörandet af kommunalutskylderna

för närvarande hvilat. Utan att bestrida detta, vågar jag dock påstå, att den andel i klockarelönen, som en hvar medlem af kommunen skulle enligt nämnda grunder komma att betala, blefve allt för obetydlig för att rättfärdiga ett undantag från den principiellt rigtiga regeln. Den siste talaren har yrkat den förändring i Lag-Utskottets förslag, att stadgandet om de personliga afgifterna skulle utgå. För den, som af princip alltid satt sig emot alla slags personliga afgifter, är det helt naturligt att äfven i detta fall söka få bort dem; men den som anser dessa personliga afgifter inom vissa gränser billiga och rättvisa, och att den, som åtnjuter personligt skydd och personliga förmåner, äfven bör med personliga afgifter bidra till därför behöfliga kostnader, han finner det å sin sida helt naturligt, att en ringa personlig afgift äfven i och för ifrågakvarande ändamål bestämmes. och härvid är tillika att märka, att församlingarna sjelfva enligt Utskottets förslag skulle hafva rättighet att inom ett visst maximum bestämma om en sådan personlig afgift skall utgå, eller icke, hvarför förslaget står i full öfverensstämmelse med den kommunala friheten, sådan den under nuvarande förhållanden i vårt land existerar.

Jag för min del får således vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr von Ehrenheim: Vid alla de föregående tillfällen, då Kammaren har haft att sysselsätta sig med ordnandet af de besvär, som för närvarande ligga på jorden, har Kammaren utgått från den åsigt, att, der en förändrad reglering deraf vore af rättvisa och billighet påkallad, borde denna reglering dock ske med stor varsamhet och med iakttagande deraf, att icke en ny orättvisa sättes i stället för den gamla. Den fråga, som nu föreligger, är icke bland dem, som i materiellt afseende äro så utomordentligt stora, men den är derföre i principiellt afseende icke mindre vigtig och den har, om möjligt, blifvit det ännu mera genom den motivering, som Lag-Utskottet gifvit sitt tillstyrkande. Lag-Utskottet säger, att "klockaren är den kyrkliga kommunens tjänsteman och i sådan egenskap icke har att betjena kommunens fastighetsegare eller fastighetsbrukare i vidsträcktare mån än dess öfrige medlemmar". Detta är visserligen en sanning, men då Lag-Utskottet på denna grund, och uteslutande på denna grund, bygger sin slutsats, att afgifter till klockares aflöning också skola utgå efter den i allmänhet för kommunalutskylder stadgade grund, så synes Lag-Utskottet icke hafva ihågkommit, huru ofantligt mycket längre detta skäl går än till den nu föreliggande frågan. Man torde af samma skäl kunna säga, att äfven presten icke har att betjena kommunens fastighetsegare eller fastighetsbrukare i vidsträcktare mån än dess öfrige medlemmar, men jag undrar, om Lag-Utskottet skulle vara villigt att utbyta den i lag stadgade tionden mot en afgift, utgående efter samma grund som kommunalutskylder. Så tycktes visserligen den förre talarens uppfattning vara, då han, om jag icke missförstod honom, yttrade, att klockares aflöning bör utgå efter samma grunder, som aflöning för öfrige vårdare

Nya bestämmelser öfver ändringen af klockarnes aflöning.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande klockarens aflöning.
(Forts.)

af församlingens andliga angelägenheter och behof, men det är honom icke obekant, att dessa grunder äro väsentligen olika mot dem, som nu af Lag-Utskottet föreslagits för klockares aflöning, och det kan icke heller vara honom obekant att äfven, då försök gjorts att få prestatlöningen lagd på fyrk, så har det ständigt tillbakavisats.

Efter min uppfattning är den reglering af klockarelönerna som här föreslagits, hufvudsakligen en reglering fastighetsegarne emellan, med det tillägg dock, att öfrige församlingsmedlemmar, som nu icke i denna aflöning deltaga, böra dertill i någon mån bidraga. Denna aflöning utgår för närvarande efter matlag; men det är väl bekant, att det alldeles icke är arbetarematlag, utan det är fastighetsegarematlag och hemmansegarematlag, huru ringa de än må vara, och således icke matlag i den mening, att hvar och en, som har eget hushåll skall deltaga i klockares aflöning. Att de större hemmansegarne icke betala mera än de mindre, är emellertid naturligtvis en obillighet, som bör undanrödjas.

Det finnes, efter min uppfattning, tre högst väsentliga skäl att icke lägga klockares aflöning på fyrk. Det första är att fyrken, utgående från den allmänna bevillningens grundsats, ehuru med någon modifikation deri, redan i och för sig lider af en viss obillighet. Det andra är, att detta åliggande dock för närvarande till största delen, snart sagdt uteslutande, ligger på jorden och att det icke kan vara skäl att reglera sådana åligganden så, att man icke i någon mån ihågkommer, att det är billigt att den, som i alla fall vinner en stor förmån, dock i någon mån bibehåller tyngden något mera än de öfrige. Det tredje och sista skälet är att, om också i allmänhet en personlig aflöning icke i samma mån som kyrko- och tingshusbyggnad särskildt intressera hemmansegarne, så kan det dock icke nekas, att för hvar och en, som har en talrikare personal af sig beroende, för en fastighetsegare, som har en mängd torpare och statkarlar, hvilka bo på hans egendom och åt honom utföra arbete, skyldigheten att deltaga i en sådan personlig aflöning, är af vida större betydelse än för en tjänsteman, som icke har något annat än sin familj att sörja för och icke har andra personer än hustru, barn och tjänare i sitt hushåll.

Af dessa skäl har jag med synnerlig tillfredsställelse helstat den modifikation, som Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit i afseende å fördelningen af ifrågavarande utgifter, och får jag i likhet med Herr Statsrådet Carlson anhålla om bifall till de två punkter i Kongl. Maj:ts proposition, som motsvara den nu föredragna i Utskottets betänkande.

Herr Jöns Pehrsson: Man skulle nog i nödfall kunna vara nöjd med denna punkt, ehuru jag i likhet med en föregående talare, Herr von Koch, tror, att man hellre borde antaga punkten med den lydelse, som af Herr Lindgren i hans reservation föreslagits. Utan att nu, såsom denne talare gjorde, ingå i några vidlyftiga sakförhållanden vill jag blott säga att, man må öfrigt hafva hvad åsigt man vill, så är det dock uppenbart, att, om våra

beskattningsgrunder icke äro rättvisa, Regering och Riksdag böra förändra dem; men jag tror icke, att det är nyttigt och godt att lägga för många personliga afgifter på den del af befolkningen, som icke har ett ord att säga, vare sig på kommunalstämma eller i andra allmänna angelägenheter. Jag vill nu icke vidröra denna fråga, men skulle man utsträcka rätten för dessa personer att deltaga i val af prest och klockare, så torde de väl äfven böra bidraga till dessas aflönande.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Hvad nu denna punkt beträffar, så finner man deraf, att det icke är någon skyldighet för församlingen att uttaga denna aflöning såsom personliga afgifter, ty om församlingarna vilja lägga denna aflöning på kyrk, så kunna de göra det, och jag för min del skulle helst se, att denna utgift fördelades efter samma grund som andra kommunalutskylder.

Man kan vara Regeringen tacksam för att den framlagt ett förslag sådant som detta, men jag tror å andra sidan icke, att Regeringen kan hafva någonting emot, att Riksdagen tager steget fullt ut, så att de, som hafva något att skatta för, måste betala, under det att de, som icke hafva något, blifva fria, ty det torde dock väl vara den beskattningsgrund, som förr eller senare kommer att göra sig gällande.

Det har blifvit sagdt, att denna fråga är af vigt i principiell hänseende och jag tror icke, att denna Kammare ryggar tillbaka för principiella frågor, då principerna stödjå sig på rättvisa och billighet. Jag instämmer för min del i yrkandet om återremiss i ofvan antydda syftning, så att man må taga steget fullt ut.

Herr Mannerskantz: Då frågan efter min tanke blifvit stäld på fullkomligt rätt ståndpunkt genom de anföranden, som här blifvit hållna, dels af Herr Chefen för Ecclesiastik-departementet och dels af Herr von Ehrenheim, behöfver jag icke säga mycket utöfver hvad de yttrat. Jag tror, att de grunder, som Kongl. Maj:t i denna fråga följt, äro fullt rigtiga och att, på samma gång som man fäster behörigt afseende vid de gamla förhållandena och de gamla skyldigheterna, man bör jemka dem efter nyinträdde förhållanden, och detta är så mycket mera rigtigt, som vi icke kunna säga att, om vi helt och hållet skulle gå öfver från de gamla förhållandena, dervid jorden nästan uteslutande blef beskattad till de nya beskattningsgrunder, som man för närvarande tyckes vilja öfver allt tillämpa, vi derigenom skulle öfvergå till utöfvandet af den rättvisa beskattning, som man påstår sig söka att vinna. Alla, som förordat Lag-Utskottets förslag, hafva erkänt, att den i nu gällande bevillningsförordning nedlagda nya beskattningsgrunden icke kan erkännas vara fullt rättvis, men de hafva sagt, att det då är den grunden som i stället framdeles skall ändras; men kan man då icke vänta med att göra en sådan förändring, som den nu ifrågavarande, till dess man fått en ny beskattningslag, som är mera rättvis än både den förut gällande och den nya som man nyss börjat tillämpa? Hvad som nu af Kongl.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Maj:t föreslagits står deremot, efter min uppfattning, alldeles i öfverensstämmelse med det sätt, hvarpå man behandlat regleringen af presterskapets aflöning. Det var en gammal skyldighet som först ålåg jorden ensam och sedan hafva andra tillkommit, som ansetts böra deltaga i samma skyldighet och äfven i enlighet dermed aflöningsbidragen blifvit så reglerade, så att de väl fortfarande till större delen skulle vara bundna vid jorden, men dock med en mindre del fördelas till utgörande från andra beskattningsföremål. Jag tror således att, då det nu gäller en skyldighet af ungefär samma beskaffenhet, som den nyss nämnda, så bör man följa den grund, som vid det förra mera viktiga tillfället förut blifvit följd, äfven nu vid detta mindre viktiga fall.

Jag ber att få åberopa hvad Herr von Ehrenheim yttrade i afseende å matlagen, att det är en förvillelse att säga, att den gamla afgiften till klockarnes aflöning varit till en del personlig, ty den har utgått efter jordbrukarematlag eller lika för större eller mindre, och det har dessutom inom församlingarna säkerligen ofta varit staldt så, att lagens innehåll, oafsedt aflöningen, gått ut efter den olika förmåga, som de särskilda hemmansdelarna ansetts hafva, att kunna bestrida den.

Hvarföre jag egentligen begärde ordet, är att, oaktadt jag instämmer med Herr von Ehrenheim och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, jag icke tycker det vara skäl att genast bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit, utan, då denna punkt otvifvelaktigt står i sammanhang med den nyss återremitterade punkten, torde det äfven vara skäl att återremittera denna. Det är klart att, i händelse man skall, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, besluta, att jordbrukare skola utgöra en mycket väsentlig del af denna aflöning, så blir det lättare att bestämma, att en del deraf skall utgå i spanmål och återstoden utgöras i penningar.

För min del får jag derföre påyrka, att äfven denna punkt likasom den näst föregående måtte blifva till Utskottet återremitterad.

Grefve Mörner, Oscar: För det första måste jag söka att göra reda för de hvarjehanda åsigtter, som i denna fråga blifvit uttalade. Man har till en början talat om presterskapets aflöningssätt och hvad dermed skulle ega sammanhang, och yttrat, att man borde fästa afseende vid det sätt, hvarpå presterskapets aflöning blifvit reglerad, då man nu företoge sig att reglera klockarnes aflöning. Detta är något som jag för min del icke kan fatta och jag tror, att de flesta skola inse det orimliga härutinnan, om de vilja göra sig den mödan att eftertänka, hvad som är grunden för presterskapets aflöning och hvad som är grunden för klockarnes aflöning. Den väsentliga grunden för det sätt, hvarpå presterskapet uppburit sina inkomster, har utgjorts af tionden, men det är en grund, som aldrig varit gällande i anseende till klockarnes löneförmåner. Jag trotsar någon att kunna bevisa att annorlunda varit och är än jag sagt och med detsamma måste äfven vara förfallet hvad som här blifvit yttradt derom,

att någon analogi kan finnas emellan aflöningen för prester och den för klockare.

Vidare har man talat om de skatter, som hvila på jorden, och då man detta gjort, synes mig äfven, att man ådagalagt en betydlig okunnighet i afseende å det sätt, hvarpå beskattningen i Sverige eger rum. Denna afgift är nemligen icke någon skatt på hemman. Skatter, som utgå af fastighet, äro fördelade efter hemmantalet och, om hemmanet klyfves, så delas äfven skatten. Huru är nu förhållandet med klockares aflöning? Jo, för dem utgår beloppet efter 1681 års kungörelse och om ett hemman klyfves, så delas derföre alls icke denna skatt, utan för hvarje gårdsdel, den må nu vara betydlig eller ringa, åsättes denna afgift till hela sitt belopp på hvarje åbo. Då kan man ju icke säga, att detta är någon beskattning på jorden, utan det är en beskattning på personen eller på matlag, och dermed förfaller äfven hvad som blifvit sagdt om rättvisan af att bibehålla en så beskaffad afgift, som utgår på sådant sätt. Nu må vi också komma ihåg, att på landsbygden utgjordes innevånarne i den tiden visserligen icke till största delen af hemmansegare, ty så folktomt har landet aldrig varit, utan de utgjordes af hemmansegare samt en del på dessas egor bosatta personer; då fingo husbönderna, som egentligen kunde skatta, betala denna afgift, som utgick för deras matlag. Om nu denna afgift alldeles icke är en skatt på jorden, utan en skatt på hushållen, så vill jag fråga: hvar finnes den rimliga och rigtiga grunden att numera, då många andra hushåll finnas på landet i stånd och skyldige att betala, vilja påstå, det denna utlaga fortfarande skall af fastighetsegarne i öfvervägande mån utgöras? Då afviker man ju helt och hållet från den gamla principen om matlag och inslår på en ny grund, som hittills i denna sak varit fullkomligt främmande och till hvars antagande jag icke kan för min del inse, att något skal förefinnes.

Det har af en talare yttrats, att en jordbrukare, som hade en mängd tjenstefolk och torpare, borde betala mera än tjenstemän och andra, som endast hade sig sjelf och sin familj att sörja för.

En stor del af dessa jordbrukare har dock icke några torpare, utan de hafva helt små hushåll; det vida öfvervägande antalet har knappt mera än en eller två drängar, och med dem sköter han sin hemmansdel, så att hans personal är ingalunda större, än den, som tjenstemannen ofta har under sig. Klockaren biträder församlingen i kyrkan och vid en mängd andra för rättningar, hvilka på intet sätt äro af beskaffenhet, att vara särskildt påkallade för jordbrukarnes räkning och ur den synpunkten kan man således icke påstå, att jordbrukaren bör få vidkännas en större utgift för klockarnes aflöning, än andra medlemmar af församlingen.

Man har sagt, att beskattningen efter fyrk är orättvis, men det är dock emellertid den grund, som vi nu hafva och efter denna grund måste vi gå.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Man säger vidare, att i en eller annan församling finnas stora fabriker och att de torde väl mycket få deltaga i klockarnes aflöning, men, om fabrikerne äro stora, hafva de antagligen en stor personal, och då är rättvist att de ock till klockaren betala. Uti de allra flesta församlingar komma ändå utlagorna att till största delen drabba fastighetsegarne, ehuru efter olika grunder. Att lägga hälften af denna aflöning på fastighetsegarne och fördela den andra hälften på dem och de öfrige församlingsmedlemmarne, kan jag för min del icke anse vara hvarken billigt eller lämpligt.

Detta i afseende å de grunder, som Lag-Utskottet följt och med stöd hvaraf Utskottet yrkat ändring uti Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende. Hvad beträffar den andra delen af ifrågavarande, utaf Utskottet föreslagna punkt, enligt hvilken församlingen skulle ega rättighet, att lägga en del af denna aflöning uti personliga afgifter, vill jag anmärka, att man efter min tanke bör hysa stora betänkligheter för att beskatta den klass af medborgare, som icke har rösträtt och icke har talan uti de allmänna angelägenheterna. Dels torde deras tillgångar ganska ofta icke medgifva dem att betala, och dels finnas äfven andra orsaker för att så mycket som möjligt undvika sådana afgifter på person. Jag, som har en icke så obetydlig personal af tjenare, vet, likasom de fleste af eder, mina Herrar, huru det gestaltar sig med dessa personliga afgifter. Det ena med det andra gör, att de till exempel för en dräng gå till nära 2 kronor och detta betalar jag visserligen för mitt folk såsom husbonde, men det är icke så förhållandet med backstugusittare och dagakarlar, att någon annan betalar för dem, utan de få betala sjelfva och, man må säga hvad man vill, så kan denna afgift verkligen blifva betungande. Man säger, att 20 öre icke är mycket, men 20 öre här och 20 öre der göra dock tillsammans penningar, och det kan verkligen sålunda blifva en afgift, som de endast med svårighet kunna utgöra.

En annan sak är, att bakom denna fråga ligger för dem en fråga, som ganska mycket jäser i dessa tider, nemligen den, om utvidgande af den allmänna rösträtten, och redan nu finnes hos denna klass af samhällsmedlemmar ganska stora anspråk på, att de skola få hafva sina röster med i det allmänna. Om man vill föra samhället derhän, att makten skall sjunka ned i händerna på dem, hvilka visserligen kunna vara välmenande, men dock ingalunda kunna hafva förmåga att handhatva densamma, då kan man äfven pålägga dem högre personliga afgifter, men annars bör man efter min tanke underlåta det.

Dessa hafva varit de skäl, som bestämt mig för att mot Utskottets förslag afgifva reservation och förena mig med Herr Lindgren, hvilken genom bortresa hindrats att denna dag här närvara. Jag finner visserligen, att åtskilliga myndigheter, som hafva blifvit hörda i frågan, hafva framkastat åsikter om lämpligheten af en personlig afgift i och för denna aflöning, men det hindrar icke, att man kan antaga, att dessa myndigheter kunna hafva förbisett några väsentliga omständigheter, och att de, så-

som bosatta i en stad, kanske icke hafva kunnat alldeles fullkomligt intränga i de förhållanden, som i allmänhet på landet egrum. Deras yttranden äro äfven framställda utan något bestämdt yrkande, såvidt jag af referaten kunnat finna.

Herr Lindgren har framställt ett förslag till formulering af denna punkt och deruti skulle jag visserligen kunna instämma, men då den föregående punkten blifvit återremitterad och man kanske torde böra något närmare öfverlägga saken, innan något beslut fattas, så får jag, i den syftning, som af mig nu blifvit framställd, yrka återremiss af äfven den nu föredragna punkten.

Herr Sundell: Såsom suppleant i Lag-Utskottet har jag deltagit i dess arbeten, angående förändrade bestämmelser rörande klockares aflöning, och jag har också biträdt det slut, hvartill Utskottet kommit, beträffande den nu föredragna punkten; men jag har gjort det icke precis på de skäl, som betänkanDET innehåller. Jag anser nemligen, att aflöningen till klockare i de ojemförligt flesta församlingar icke är så stor, att den bör påkalla eller berättiga till uppgörandet af särskilda debiterings- och uppboreslängder derför.

I följd af den tjenstbefattning jag innehar, har jag någon reda på både det besvär upprättandet af sådana längder medför och det omak särskilda beskattningsgrunder i samma taxeringslängd har med sig. Detta har varit den förnämsta orsaken för mig att gilla utlåtandet i denna del och kan jag dessutom icke finna något skäl, hvarför hemmansegarne skulle för klockares aflöning dubbelt beskattas, efter två särskilda taxeringsgrunder.

Sakens vikt i principiellt afseende kan jag för öfrigt alls icke erkänna; jag har behandlat densamma såsom fullkomligt fristående, och uti andra beskattningsfrågor, som hädanefter vid riksdagen kunna förekomma, vill jag hafva min pröfningsrätt mig alldeles förbehållen.

Slutligen vågar jag säga, att det förefaller mig, som om flera af de talare, hvilka här haft ordet, gjort denna lilla fråga alldeles för stor och gifvit den samma en vida större betydelse än den verkligen eger.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarrens tid utan yrkar endast bifall till den föredragna punkten i Utskottets betänkande.

Herr Ribbing, Sigurd: Såsom Lag-Utskottets betänkande gifver vid handen och jemväl en af Utskottets ledamöter här yttrat, torde det väl vara tydligt, att de funktioner, som klockaren har att fullgöra, svårigen kunna sägas vara sådana, att de äro viktigare för jordbrukare än för andra medlemmar af kommunen; de höra utan tvifvel till de mera personliga intressen, som i allmänhet fästas vid det presterliga och hvad dertill hör. Vid sådant förhållande och då en förändring i det nuvarande aflöningssättet för klockare blifvit af Riksdagen begärd och af Kongl. Maj:t i nådig proposition föreslagen, har Utskottet ansett rättast, att man vid genomförandet af en sådan förändring icke stannade

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande de klockarnes aflöning.
(Forts.)

på halfva vägen, hvarigenom följden blott skulle blifva, att man efter all sannolikhet snart åter finge komma med ett nytt ändringsförslag. Man har nu häremot invändt, att man borde gå så småningom med öfverflyttandet af det i fråga varande onus från jordegarna till alla. Jag skall icke upptaga tiden med att repetera de skäl, som blifvit andragna mot denna uppfattning; jag ber endast att få göra en liten anmärkning mot den anordning, som Kongl. Maj:t i detta afseende föreslagit. Enligt den nådiga propositionen skall halfva klockarelönen på landet betalas af fastighetsegarne och den återstående hälften fördelas på alla kommunens medlemmar efter fyrk. Är då denna halfvering så rättvis? Antag till exempel, såsom mycket väl kan inträffa, att i den ena församlingen två tredjedelar af förmögenheten ligger i jordegendom och i en annan församling endast en tiondel: huru olika kommer icke i dessa båda fall beskattningen att träffa. Jag tror, att en dylik fördelning till hälften på hvardera slags beskattningsföremålet visserligen kan låta säga sig in abstracto, men kommer man till den praktiska tillämpningen, skulle den slå sig mycket olika ut. Att säga, att den Kongl. propositionen egentligen endast ginge ut på en uppgörelse mellan fastighetsegarne, det vågar jag påstå är något för långt gånget; der förefinnes ju den lilla skilnaden från en sådan betydelse, att det helt enkelt stadgas, att hälften skall utgöras efter annan grund än fastighet. Man har vidare mot Utskottets förslag anført, att fyrksättningen på landet hvilar på ojemn och otillfredsställande grund. Må så vara! men om deruti ligger ett skäl att icke lägga *hela* den i fråga varande utgiften på fyrk, då gäller precis samma skäl också mot att lägga *halfva* utgiften på fyrk, ty är fyrk en orättvis grund för beskattningen, då är den lika oriktig om det gäller halfva beloppet som om det gäller hela. Hvad slutligen angår den del af lönen, som skulle utgöras genom personliga bidrag, så gjorde sig den åsigten gällande i Utskottet, att hvarje ledamot af ett samhälle äfven bör i ett sådant materiellt afseende, som bidrag till aflöningar, på något sätt påminnas om och känna, att han tillhör samhället, är en integrerande beståndsdel deraf, som icke blott åtnjuter dess fördelar, utan äfven i sin mån bidrager till upprätthålla detsamma; och detta kan så långt ifrån anses för obilligt, att det snarare bör betraktas såsom en rätt för hvarje kommunens ledamot, att hans ställning uppfattas på det sättet, så att han icke, att jag så må säga, får vara med blott på nåder. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr von Möller: En talare har här yttrat, att denna fråga egentligen vore en liten fråga, ehuru man nu deraf velat göra en stor. Hvad är det då, som oaktadt den obetydliga afgift, som det här gäller, gjort den till en stor fråga? Jo! det är, att man i Lag-Utskottets förslag sett det första försöket, att kasta de från jorden utgående skatterna öfver på fyrktalet, på kapital och arbete. Deri ligger, efter min uppfattning, hvad som gjort den lilla frågan till en stor. Sjelf jordegare får jag säga, att jag aldrig

kommer att ingå på den åsigten, att man för att minska den ena medborgarens skattebidrag skall, om man har makten i händer, kasta den öfver på andra. Jag tror därför, att Kongl. Maj:ts proposition är bättre än Lag-Utskottets förslag, och om också, såsom den siste talaren sade, den föreslagna halfveringen icke är absolut rättvis, så har dock Kongl. Maj:ts förslag den fördelen, att der uttalas åtminstone den uppfattningen, som Lag-Utskottet visat sig icke hysa, att det dock är en rättvisa, att låta jorden bära en större del af de skatter, som hittills hvilat på den, än att så här enligt fyrktalet kasta dem öfver på kapital och arbete. Jag känner icke förhållandet i det gamla Sverige, men i det nya utgår klockarens aflöning hittills af helgonskylden eller de i Lunds landabok upptagna utskylderna, der det heter, att det skall betalas "en skäppa säd af gården eller då två sitta i häsket en skäppa af hvar." Fyllnaden utgår såsom offer, hvilket på många ställen blifvit regleradt till bestämda afgifter. I detta förhållande att offer utgjorts, åtminstone i de södra provinserna, finner jag ett skäl för Kongl. Maj:ts förslag, att en viss del af afgiften skulle utgå såsom personligt bidrag. Jag har med dessa ord endast velat uttala min åsigt, att Kongl. Maj:ts proposition är mera rättvis än Lag-Utskottets förslag, och jag får därför anhålla, att Kammaren behagade bifalla den förstnämnda.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, dels afslag derå och bifall till de motsvarande 5:te och 6:te punkterna i Kongl. Maj:ts förslag, dels slutligen återremiss af punkten; framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, sedermera proposition på afslag å densamma och antagande af de motsvarande punkterna i Kongl. Maj:ts förslag, då svaren utföllo med många ja och nej i blandning, samt slutligen proposition på återremiss af punkten, hvilken proposition på enahanda sätt besvarades; hvaruppå och efter det propositionen på afslag å punkten och bifall till de motsvarande punkterna i Kongl. Maj:ts förslag ånyo blifvit gjord och med många så väl ja som nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit återremiss af punkten, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som afslår 6:te punkten af Lag-Utskottets i utlåtandet N:o 27 framlagda förslag och bifaller de motsvarande 5:te och 6:te punkterna i Kongl. Maj:ts förslag, röstar

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Ja;
Nej;

Vinner Nej, återförvisas den förstberörda punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44.
Nej—50.

7:de punkten.

Grefve Mörner, Oscar: Det nu föredragna momentet torde vara förtjent af någon uppmärksamhet, innan det af Kammaren afgöres. Det innehåller nemligen föreskrifter, som verkligen synas mig vara i temligen hög grad antitetiska mot hvad i första momentet säges. I detta sistnämnda heter det: "att hvarje församling skall inom tre år från det författning i ämnet varder utfärdad å kyrkostämma verkställa reglering af klockarens löneförmåner, med iakttagande af här nedan meddelade föreskrifter". Till dessa föreskrifter hör nu äfven det föreliggande momentet. Det heter här: att klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherdeembetet i församlingen, må, derest han finner församlingens beslut angående klockarelönens belopp icke öfverensstämma med här ofvan omnämnda grunder, öfver beslutet anföra besvär i den ordning, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut i allmänhet är föreskrifven. Enligt detta moment står det således klockaren eller kyrkoherden öppet att klaga öfver församlingens beslut, icke på de vanliga för klagan öfver kyrkostämmobeslut gällande grunder, att han finner beslutet kränkande för sin enskilda rätt eller att det icke i laga ordning tillkommit, utan på rent subjektiva grunder, såsom att han icke anser löneregleringen vara riktigt verkstald, att han finner lönen för låg eller af någon annan dylik anledning. Om hela församlingen således enhälligt fattat sitt beslut i afseende på klockarelönen, men endast de här nämnda personerna hysa derifrån afvikande mening, kan en af dem klaga, och sedan beror det på vederhörande myndigheter att bestämma, huru klockarelönen skall utgå. Den rättighet, som i första momentet är församlingen medgifven, förfaller således i sjelfva verket enligt detta moment, eller kan åtminstone utsättas för mångahanda vridningar. De anförda besvärerna gå till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, och denne inhemtar väl domkapitlets yttrande, och sedan beror det på dessa myndigheter att bestämma huru lönerna skola blifva. Då vill jag fråga: hvad har väl den rättighet att betyda, som enligt första momentet skulle vara församlingen tillförsäkrad att bestämma lönen, om en ändring i densamma kan på sådant sätt åvägabringas oberoende af och mot församlingens beslut. Man säger kanske,

att det icke ligger någon fara häri, att lönerna nog i alla fall blifva reglerade på billigt sätt. Ja, det vill jag också hoppas; men församlingens beslutanderätt i denna fråga blifver i alla händelser, om detta moment bibehålles, rent illusorisk. Men härtill kommer något, som i min tanke är ännu betänkligare än detta. I det yttrande, som chefen för Ecklesiastik-departementet i detta ärende afgifvit till statsrådsprotokollet, och hvori han utvecklar sin uppfattning af det föreliggande ämnet, läses på 21:sta sidan följande: "Öfverlåtes regleringen åt församlingen, kan det icke anses öfverensstämmande med någondera sidans fördel att försvåra utvägarna att vinna rättelse, der sådan kan pröfvas vara af verkligt behof påkallad. Jag hade derfor föreställt mig, att beslutad reglering borde gälla tills vidare, och att det skulle stå så väl tjänsteinnehafvaren fritt att hos församlingen yrka, som församlingen öppet att i anledning af dylikt yrkande eller af egen drift vidtaga nödiga ändringar i regleringen, naturligtvis under iakttagande deraf, att tillämpning af sådant beslut icke till tjänsteinnehafvarens förfång inträder under hans tjänstetid, och att vederbörande bibehållas vid samma befogenhet att mot församlingens beslut föra talan, som tillkommit dem i afseende på den först verkställda regleringen." Efter denna uppfattning — och man bör väl tro, att den, som framlagt förslaget, äfven är den lämpligaste att förklara, huru det bör förstås — skulle en verkstald reglering i församlingen aldrig blifva gällande annorlunda än, såsom här står, tills vidare. Det vill säga att, så snart en klockare anser, att hans lön blifvit satt för lågt eller han på annat sätt blifver missnöjd med regleringen, får han begära kyrkostämma och föra klagan och besvära församlingen in infinitum. Han kan på sådant sätt återkomma hvar eller hvar annat år, om det är en tilltagens herre. Detta har hos mig alstrat den största betänklighet mot förslaget. Herr Lindgren, med hvilken jag instämmer i det hufvudsakliga, har äfven anført reservation mot detta moment, som han anser böra helt och hållet utgå. Så långt torde det dock icke vara skäl att gå. Herr Smedberg har i sin reservation upptagit ett förslag, som han framstälde redan i Utskottet och som jag der biträdde, ehuru Herr Smedberg sedan lät det falla och det icke vidare var fråga derom, förrän reservationen afgafs. Åt denna reservation lemnar jag emellertid för min del företrädet; ty den medgifver en klagorätt, som är billig, på samma gång den förhindrar en sådan, som icke är billig. Efter hans förslag skulle momentet lyda sålunda: "Att klockaren eller kyrkoherden eller den, som under ledighet bestrider klockaretjensten eller förvaltar kyrkoherdeembetet i församlingen, må, derest han anser församlingen hafva utan giltiga skäl bestämt klockarelönen till lägre belopp, än det, hvartill den hittills uppgått, öfver beslutet anföra besvär i den ordning, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut i allmänhet är föreskrifven." Här skulle således klagan vara tillåten, om den klagande anser församlingen hafva utan giltigt skäl satt lönen till lägre belopp än den hittills, det vill säga, innan den ifrågavarande nya regleringen skedde, utgått. Då nu förmod-

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöninq.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande klockarens aflöning.
(Forts.)

ligen åtminstone de fleste af oss äro ense om att klockarelönerna för närvarande i allmänhet icke äro för stora, ehuru de kunna vara hjälpliga, så är denna föreskriit fullkomligen rättvis. Orden "utan giltiga skäl" hafva blifvit intagna med afseende på förhållandena i de så kallade conqueterade provinserna och möjligen en och annan socken i gamla Sverige, såsom Leksand och Skellefteå, der klockarelönerna lära uppgå till 2,000 å 3,000 kronor, hvilket naturligtvis är för högt. Derfor hafva dessa ord blifvit ditsatta, på det en nedsättning må kunna ega rum, der den är befogad, men icke eljest; och klagorätten blir sålunda inskränkt till dess rätta mått. För min del skulle jag nu ej hafva något emot att yrka bifall till detta förslag; men då Kammaren återremitterat 5:te och 6:te momenten, så torde det vara det lämpligaste, om Kammaren behagade återremittera äfven detta till Utskottet, som då finge tillfälle att öfverväga, hvad Herr Smedberg föreslagit, och deråt egna mera uppmärksamhet än hvad fallet var då ärendet förra gången var före i Utskottet. Jag upprepar, hvad jag började mitt anförande med, att såsom momentet nu är uppställt, blir församlingens rätt endast illusorisk; ty den kan nästan godtyckligt beröfvas densamma. Genom återremiss kan ske gagn men ingen skada, och Lag-Utskottet kan ju gerna få pröfva ärendet ännu en gång i sammanhang med de redan återremitterade punkterna, då man kan hoppas om att förslaget skall återkomma till Kammaren i förbättrad gestalt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag tror, att det bästa är att återremittera detta moment. Då man gått ut från den synpunkten, att församlingen bör i detta fall ega full frihet så långt som möjligt, så tror jag icke några särskilda föreskrifter angående besvär behöfva göras. Herr Lindgren har så tydligt anført de skäl, som tala för denna uppfattning, att jag icke vill uppehålla Kammaren dermed. Jag får således yrka återremiss i syfte att den förevarande punkten må helt och hållet utgå; men om det skulle anses lämpligare att redigera den på sätt Herr Smedberg och Grefve Mörner föreslagit, så öfverlemnar jag det åt Utskottet. Jag hyser för min del den åsigten, att klockaretjensterna äro nödvändiga; men de äro icke af den stora vikt, att man bör binda händerna på församlingen.

Herr von Gegerfelt: Till denna punkt hör rätteligen den förut afhandlade frågan, om församlingen skulle hafva oinskränkt rätt att bestämma klockares lön eller icke. Jag har icke något att tillägga till hvad jag förut yttrat. Jag vill blott protestera mot Grefve Mörners yttrande, att församlingens beslutanderätt blefve härigenom en illusion. Jag svarar derpå blott, att ingen rätt blir en illusion, derföre att andra hafva rättighet att genom klagan göra sin rätt gällande. Beträffande Grefve Mörners yttrande, att klockare skulle kunna hvarje år väcka fråga om ny löneroglering, vill jag anmärka, att man icke kan betaga någon att göra sin rätt gällande. Äro anspråken obefogade, så blifva

de nog afslagna. Hvad slutligen angår Grefve Mörners yrkande om återremiss, på det Utskottet kunde närmare taga i öfvervägande den i Herr Smedbergs reservation gjorda redaktion af punkten, åberopar jag den siste talarens vitnesbörd derom, att denna redaktion utgjort föremål för en noggrann öfverläggning i Utskottet, men den torde icke förtjena afseende, därför att, då man vill göra ny lönereglering för klockare, det icke kan vara lämpligt att stödja denna reglering på äldre författningar från 1600-talet, hvilket skulle föranleda att dessa komme att tillämpas i evärdlig tid. Vid hvarje fråga om klagan öfver församlingens beslut skulle man behöfva gå tillbaka till dessa äldre bestämmelser, och således klaganderätten komma att bero derpå. Det synes icke lämpligt att, då man vill gå ifrån sådana gamla bestämmelser, på detta sätt bibehålla dessa gamla författningar. Då återremiss enligt mitt förmenande icke skulle lända till något resultat, föränlåtes jag hemställa om bifall till Utskottets betänkande.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Grefve Mörner: Jag vill blott yttra några ord. Här har blifvit sagdt, att en återremiss icke skulle tjena till något. Det kan jag icke tro, ty det är stor skilnad, om Kammaren återförvisar punkten, och om en enskild persons åsigt behandlats i Utskottet. För Kammaren måste till och med Lag-Utskottet böja sig, fastän det icke gjort det för en enskild mening. I förra fallet blir det tillfälle öfvertyga Utskottet derom, att det kan misstaga sig och har misstagit sig, och då kan det blifva tillfälle drifva igenom en ny redaktion. Då man återförvisar en punkt af ett utlåtande, brukar man dessutom iakttaga den höfligheten att återförvisa jemväl de öfriga. Men om den ärade talaren nödvändigt vill undgå en sådan höflighet, så skulle jag väl kunna tjena honom dermed, om jag icke fruktade att skada saken. Hvad åter det angår, att 1681 års förordning skulle behöfva fortfarande tillämpas, för att lönerna icke skulle kunna oskäligt nedsättas, så måtte det yttrandet bero på någon tillfällig förvillelse i tankegången, ty förordningen behöfver alldeles icke efterforskas. Man räknar blott ut hvad klockaren för tillfället har i lön, och kan man räkna ut, att klockaren åtnjuter till exempel 30 tunnor spanmål, så vet man, att lönen har det eller det värdet, och då vet man också huru stor klockarens lön bör minst vara, ty det är det beloppet, som då utgår, och icke något annat, som bestämmer saken. De ören, som utgå för barndop och andra särskilda förrättningar, utgöra endast små belopp, och att uträkna hvad de utgöra innefattar icke något svårlöst problem.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Statsrådet Carlson: Jag anhåller att med några ord få redogöra för den grund, som blifvit uppstald för denna punkt i den Kongl. propositionen. Jag ber först och främst att få påminna derom, att klockaren icke är kommunens tjenare i den betydelsen, att det skulle stå kommunen öppet att bestämma, om han skall finnas eller icke, ty han anses vara nödvändig för kyr-

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

kans tjänst och till följd häraf är hans tillvaro försäkrad genom kyrkolagen. Detta är redan erinradt af en ledamot i Utskottet. Vidare ber jag få erinra derom, att klockarens nu innehafvande löneförmåner anses vara skyddade af presterskapets privilegier och då ett så starkt skydd skall släppas, så fordrar verkligen billigheten att på något annat sätt gifva någon visshet derom, att klockaren blir billigt behandlad i afseende på de löneförmåner, som för honom bestämmas. Detta är också en fordran, som är till den grad grundad i sjelfva billigheten, att nästan ingen af dem, som yttrat sig i denna fråga icke påyrkat en sådan garanti: till en början Riksdagen sjelf, som i sin underdåniga skrifvelse år 1872 säger, att "bestämmandet af klockares lön syntes lämpligen kunna öfverlemnas åt församlingarna, dock så att lagen här, i likhet med hvad angående folkskolelärares aflöning vore stadgadt, utstakade vissa gränser, på det att församlingarnes skyldigheter härutinnan ej komme att bero uteslutande af det egna godtycket". Riksdagen har således, då den väckte frågan, förutsett, att det skulle kunna inträffa, att en församling behandlade sin klockare godtyckligt och att det med skäl borde finnas en garanti deremot. Undersöker man nu den bestämmelse, som Riksdagen uppställt såsom användbar garanti, så kan man väl icke undra derpå, att Riksdagen, som icke inhemtat de upplysningar, hvilka sedan tillkommit, kunde tänka sig att den vore ändamålsenlig, men då man närmare undersökt saken, så har man funnit den alldeles icke leda till ändamålet, ty klockarelönerna äro till den grad olika och i vissa församlingar — till följd af egendomliga förhållanden, till exempel att gudstjänst mycket sällan förekommer i en socken — så djupt nedtryckta, att bestämmandet af ett minimum skulle blifva helt och hållet illusoriskt. Ett minimum af 20 eller 25 kronor måste erkännas vara detsamma som ingen minimibestämmelse. Här är icke samma förhållande som med folkskolelärares lönen. Denne har öfverallt och under alla förhållanden sina åtta månaders tjänstgöring. Då kan man sätta ett minimum, och der har man satt en gräns, som har någon stadga.

Andra, som yttrat sig, dels församlingar, dels klockarne sjelfva, domkapitlen, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller Kammarkollegium hafva ansett att man skulle på annat sätt kunna uppställa någon garanti. Så till exempel hafva somliga uppställt en graderad skala: vissa grunder, efter hvilka lönerna skulle bestämmas. Hade det låtit sig göra, skulle det otvifvelaktigt hafva varit en mycket kraftig garanti. Flere hafva uppställt förslag till sådana grunder, särskildt Kammarkollegium; men försöker man tillämpa en sådan graderad skala, vare sig efter folkmängd, bevilling eller sammansatt grund, så finner man att förhållandena äro till den grad vexlande, att tillämpningen af en sådan skala gör klockarelönen på åtskilliga ställen flerdubbelt större, än den nu till ömsesidig belåtenhet är, och sådant kan icke hafva åsyftats.

En annan garanti har man sökt, genom att man sökt ställa klockarens lön i visst förhållande till presterskapets aflöning, men dervid förekommer, att det finnes en helt annan grund

för presterskapets aflöning, nemligen tiondeskyldigheten, än för klockares, samt vidare, att en sådan beräkningsgrund icke lämpar sig efter klockarnes tjenstgöringsskyldighet, som är helt olika i olika församlingar.

Då man således icke kunnat finna någon bestämd siffra, som innefattat en garanti, så har man velat lägga in en sådan garanti i sjelfva behandlingssättet af det ämne, som är i fråga. Man har sagt, att löneregleringen borde verkställas af nämnder, i likhet med hvad som egt rum vid reglering af presterskapets aflöning. Men ett så kostsamt och tungt maskineri skulle här vara föga lämpligt. För att trygga dess tjensteinnehafvares rätt, har blifvit föreslaget af en del bland dem som yttrat sig, att församlingens beslut skulle underställas vederbörande domkapitels och Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning. Mot detta åter möter en annan betänklighet, nemligen att det visat sig, hurusom på många eller kanske de flesta ställen församlingen och klockaren kommit ganska väl öfverens och, då en sådan harmoni förefinnes, synes det icke ändamålsenligt att bestämma en så onödig åtgärd, som att beslutet skulle under alla förhållanden underställas vederbörandes fastställelse.

Man kommer således, sedan man undersökt alla dessa förhållanden, till det resultat, att man måste antaga, att på enskilda ställen och i enskilda fall det kan inträffa, att en församling förfar godtyckligt, såsom Riksdagen yttrat sig, eller ställer löneförmånerna obilligt, och i dessa enskilda fall har man ansett att vederbörande klockare eller hans principal borde ega att underställa ärendet vederbörande myndigheters pröfning. Det är således reduceradt till det minsta, som kan åstadkommas, för att gifva någon säkerhet, att klockaren kommer till sin rätt. Denna pröfning kan naturligtvis icke blifva annat än att tillse, huruvida klockarens göromål öfverensstämma *med de grunder, som blifvit uppställda*. Här är nu den grunden gifven, att "lönen bör bestämmas i skäligt förhållande till omfattningen af klockarens tjenstegöromål samt beräknas så, att alla offer och afgifter för enskilda förrättningar upphöra". Man har dervid att taga i betraktande, att bland församlingarne finnas sådana med flera kyrkor, der gudstjenst hålles hvarje söndag, andra åter med gudstjenst endast fem gånger om året och så vidare. Beträffande derefter hvad som inflyter genom offer, äro dessa påbudna i det nya Sverige; i det gamla Sverige finnas de icke. Der finnas väl afgifter för vissa förrättningar, men dessa afgifter hafva nedsjunkit till obetydliga belopp till följd af myntvärdets fall. Vid första anblicken förefaller det visserligen olämpligt att i detta enskilda fall utsträcka besvärsrätten öfver hvad som eljest gäller, men, om man närmare undersöker saken och om man betraktar både billigheten och nödvändigheten af att bereda sådan garanti, af det skäl, att här icke Riksdagen ensamt beslutar med Kongl. Maj:t, utan äfven Kyrkomötet skali gifva sitt bifall, så torde man komma till den slutsats, att bestämmelsen har goda skäl för sig. Jag tror icke det kommer att visa sig, att bruket af densamma skall göra obehörigt intrång i församlingarnas rätt; myndigheterna

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

komma säkerligen att infor dra behöfliga upplysningar och fästa afseende vid dessa. I alla händelser står dock vägen öppen till Kongl. Maj:t, och jag anser, att man icke bör afskåra möjligheten till en sådan pröfning i högre instans. Det torde vara för mycket att på en gång taga ett sådant språng som det, att, då klockarne nu hafva sina löner bestämda genom lag, lemna dem helt och hållet i församlingarnes skön, utan att man har åtminstone någon gräns att hålla sig till, och möjlighet att söka rättelse. Då jag tror att dessa fordringar äro billiga, och de blifvit af Utskottet erkända, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställes propositioner på dessa yrkanden och besvarades med många ja och nej i blandning; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och då dervid svarades många så väl ja som nej, förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve *Mörner* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 7:de punkten af Lag-Utskottets i utlåtandet N:o 27 framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—35.

Nej—46.

8:de och 9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr von Koch: I afseende på den nu föredragna punkten skulle jag endast önska få en liten upplysning af dem, som äro mera sakkunnige än jag. Vi hafva i Blekinge, på grund af Karlshamns konvention, i vissa församlingar haft helgonskyld. Angående denna har landshöfdingen dock lemnat den upplysning, att den icke utgår numera. Men vi hafva derjemte en annan sak, nemligen *klockareskeppa*, men den utgår icke såsom i Skåne, utan af hvarje hemman efter nummern. Detta gör, att den drabbar hemman

och lägenheter ganska olika, så att under det en hel gård kan hafva ett nummer, såsom fallet är med den jag eger, kan en angränsande qvarn hafva två nummer, utan att vara värd mer än hälften af helgården, men får dock betala dubbelt så mycket. Af den Kongl. propositionen synes som man skulle ansett, att der aflöningen utgår såsom klockareskeppa, utgår den såsom sådan i stället för helgonskyld; men landshöfdingen i länet måtte i detta hänseende varit af en annan åsigt. Frågan är visserligen icke af synnerlig vigt; men om en upplysning i ämnet nu kunde lemnas, skulle möjligen kunna förekommas, att den behöfde slitas genom rättegång, när fråga blir om löneregleringen i Blekinge. Det är endast detta jag velat yttra, utan att framställa något yrkande.

Nya bestämmelser rörande klockarnes aflöning.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

Ingressen och 1:sta punkten.

Herr von Gegerfelt: Då tre af de föregående punkterna blifvit till Utskottet återförvisade, får jag hemställa, att, med afseende på innehållet af den nu föredragna punkten, äfven denna måtte blifva återförvisad.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till förevarande delar af Utskottets förslag, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, hvilken proposition med ja besvarades.

Föredrogos ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 30 sistlidne Mars och den 2 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 28, i anledning af väckt motion om ändring i Kongl. förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 November 1863;

N:o 29, i anledning af väckt motion om tillägg till 13 §, Konkurslagen; och

N:o 30, i anledning af väckt motion om ändring i 4 § 2 mom. af Kongl. stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842, sådant nämnda mom. lyder enligt Kongl. kungörelsen den 29 December 1860.

Föredrogos ånyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 30 sistlidne Mars och den 2 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, med anledning af Herr A. P. Linds motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af civila uniformen m. m.

Ändringar i
bankoregle-
mentet.
(Forts.)

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 30 sistlidne Mars och den 2 i denna månad bordlagda memorial N:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning äfvensom i aflöningsstaten för samma bank.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Herr Wallenberg: Det är egentligen den besynnerliga motiveringen för Utskottets beslut vid denna punkt, som jag icke kan låta gå förbi utan att derom yttra några ord. — Der talas bland annat om: att, då ännu banksedlar lydande å silfver funnes utlöpande, så bör det finnas silfvermynt i banken, för den händelse, att någon begärde att sådana sedlar skulle med silfver inlösas. Jag tror icke, att någon kommer att göra detta utöfver behof af skiljemynt. Vidare anser jag det för en stor öfverdrift, när det säges, att, om silfverskiljemynt icke finge upptagas såsom metallisk kassa till grund för sedelutgifningsrätt, skulle det vålla en oberäknelig inskränkning i den nu medgifna sedelutgifningsrätten!

Ytterligare förekommer ett annat svagt skäl, då det heter, att visserligen hade guldkassan varit klen, enär den nedgått under tio millioner kronor, men man hade städse tillhandahållit korta, å guld lydande vexlar, betalbara å utrikes ort, hvilka kunde användas i stället för guld. Detta skäl är olämpligt, ty på samma grund kunde man förklara, att det icke alls behöfves någon guldkassa, blott vexelförsäljning i Riksbanken.

Då här emellertid uti betänkandet framskymtar den tanken, att det endast är för tillfället och under öfvergången, som man begär att de nuvarande oegentliga bestämmelserna skola gälla, vill jag icke nu göra något yrkande i den syftning, som min motion angifver, utan hoppas, att bankofullmäktige rätt snart skola framlägga förslag derom, att guldkassan särskiljes från silfverskiljemyntet, enär det icke anstår en riksbank med den goda ställning och den obestridliga kredit, som vår innehar, att föra sina böcker, i afseende på kassatillgången så, som nu sker.

Herr Ekman, Johan Jakob: Då den näst föregående talaren icke väckt något annat förslag än det, Banko-Utskottet tillstyrkt, får jag inskränka mig till att instämma med honom, öfvertygad som jag är derom, att, vare sig någon motion i denna fråga kommer att väckas eller icke, grunden för sedelutgifningsrätten, så snart förhållandena det medgifva, kommer att förändras derhän, att silfver kommer att ur metalliska kassan utgå.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls.

3:de punkten.

Bifölls.

4:de punkten.

Herr Wallenberg: I afseende på motiveringen för den nu föredragna punkten, ber jag få fästa uppmärksamheten på hvad som säges derom, att "styrelserna för samtliga enskilda bankbolag inom landet fått sig meddelad befogenhet att efter pröfning emottaga penningekapital på deposition, såväl som att bestämma det högsta belopp, hvilket må på sådan räkning insättas". Det är dock en väsentlig skilnad mellan Riksbanken och andra bankinrättningar i landet, så att de hvarken vilja eller våga i detta afseende jemföra sig med Riksbanken, och denna skilnad är så mycket större, som det har ringa inflytande på allmänna penningställningen, om en eller annan enskild bankinrättning, för att få ledigt pennigekapital, höjer depositionsräntan; men då Riksbanken gör det till ovanlig höjd, inverkar det störande på hela penningmarknaden.

Jag vill icke nu framställa något yrkande, men om den Allgode förlänar helse och lif, skall jag icke underlåta att vid nästa riksdag underrätta Herr Talmannen och Kammaren, om bankofullmäktige vidtagit några extraordinarie åtgärder för att stegra räntefoten i landet.

Öfverläggningen förklarades slutad, och punkten bifölls.

5:te—6:te punkterna:

Biföllos.

7:de punkten:

Herr von Ehrenheim: Som Kammaren behagade finna, innehåller det nu föredragna momentet två i viss mån olika, ehuru sins emellan sammanhängande frågor. Den ena afser rättighet för fullmäktige i Riksbanken att bevilja sådant anstånd med betalning af förfallna skulder till Riksbanken, som för närvarande endast af Banko-Utskottet kan meddelas. I fråga om denna punkt har bland dem, som hittills haft anledning yttra sig i frågan, icke någon meningsskiljaktighet egt rum, utan alla hafva instämt deri, att det skulle lända till Riksbankens fördel, om detta bestyr öfverlemnades åt bankofullmäktige. Den andra frågan åter afser, hvad Utskottet redigerat på det sätt, att till fullmäktige skulle öfverlemnas, "att, der sådant anstånd beviljats, vidtaga de åtgärder och lemna de medgifvanden, som kunna befinnas nödiga för förvaltning och utredning af gäldenärens bo annorlunda än genom detsammas afträdande till konkurs", hvilket äfven kallas afveckling genom administration — ett uttryck, som jag ber att i det

Ändringar i
bankoregle-
mentet.
(Forts.)

följande få använda. Det synes mig gifvet, att, om fullmäktige finna anledning att medgifva en Riksbankens gäldenär betalningsanstånd, måste fullmäktige också tillse, att sådana vilkor bestämmas, som göra det rådligt att medgifva ett sådant anstånd. Till dessas antal torde i främsta rummet höra, att förvaltningen af gäldenärens bo öfverlemnas till andra personer än gäldenären sjelf, och för min del kan jag icke rätt väl inse, att det kan behöfvas någon föreskrift i bankoreglementet, för att fullmäktige skola kunna föreskrifva ett sådant vilkor. En helt annan fråga är den angående det vidsträckta uppdrag, som Banko-Utskottet här vill gifva fullmäktige. För min del anser jag, att det ligger så mycken ovisshet i den bestämmelse, som här föreslås, angående de åtgärder, som skulle vidtagas därför att de kunde befinnas nödiga för förvaltningen af gäldenärens bo, samt i uttrycket "lemna de medgifvanden", som för ändamålet kunde erfordras, att jag icke tilltrött mig att i reglementet för en offentlig anstalt tillstyrka införandet häraf, likasom jag, då jag icke kunnat finna ett fullt lämpligt uttryck för återgifvande af den tanke, som kan ligga i det af Utskottet föreslagna momentet, icke funnit lämpligt att derom intaga något i reglementet.

Herr Ekman, Johan Jakob: Om ett öfverflyttande på bankofullmäktige af den rätt, som Utskottet nu har, att meddela anstånd med en betalning till Riksbanken hafva meningarne icke varit delade, utan fullmäktige såväl som Utskottet hafva ansett, att denna rätt med skäl borde öfverflyttas på fullmäktige, emedan Banko-Utskottet icke fungerar mer än fyra månader om året. Jag skall således, med anledning af den föregående talarens anförande, icke yttra mig om denna fråga, utan endast om frågan angående afveckling af gäldbundet bo genom administration. Äfven beträffande denna punkt framgår af fullmäktiges yttrande, likasom af reservanternes särskildt bifogade mening, att alla inom fullmäktige i sjelfva verket varit af samma åsigt; men pluraliteten inom fullmäktige har ansett, att om dem lemnades rätt att medgifva ett moratorium, åläge det dem äfven, "utan att särskildt stadgande derom meddelades, att föreskrifva vidtagande af en dylik förvaltningsåtgärd, nemligen förvaltning af andra personer än gäldenären, likasom att inom området för sin befogenhet bestämma de visserligen flerfaldiga vilkor i öfrigt, hvilka för betalningsanståndets meddelande kunde finnas af förhållandena i hvarje särskildt fall påkallade".

Reservanterne anse deremot, att administrationen förutsätter "äfven andra medgifvanden än det af endast betalningsanstånd, och att det sålunda kan befaras, att Riksbankens styrelse, af bristande fullmakt att sådana medgifvanden bevilja, kan blifva nödsakad att afvecklingen förvägra eller, af nödtvungen underlåtenhet att öfverenskommelsen derom öppet biträda, densamma omöjliggöra". Utskottet har därför, såsom äfven i betänkandet är angifvet, ansett, att ett bemyndigande uti ifrågavarande hänseende bör "med bestämda ordalag i reglementet för Riksbankens styrelse

och förvaltning intagas, ty Utskottet kan icke dela pluralitetens af fullmäktige åsigt, att detta bemyndigande ligger inrymdt i rättigheten att meddela betalningsansånd, utan delar i det hänseendet helt och hållet reservanternes här ofvan omförmälda mening“. Här synes således endast kunna vara fråga om sjelfva redaktionen, ty i afseende på sjelfva saken äro alla ense, och på de skäl, som Utskottet anfört, nemligen att man bör tydligt och klart uttrycka hvad man vill, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

*Ändringar i
bankoregla-
mentet.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Jag ber att få uttrycka min upprigtiga tacksamhet mot Banko-Utskottet, för det Utskottet tagit den förevarande frågan under allvarlig ompröfning och dervid funnit, att den icke kan alltjemt skjutas åt sidan. Om det är en sanning, att Riksbanken drifver en vidsträckt bankaffär här i landet och således icke kan undgå ett tid efter annan, oakadt alla försigtighetsmått som af Herrar Fullmäktige vidtagits, blifva fordringsegare hos någon firma eller enskild person, som sedermera råkar i förlägenhet, så måste det likväl blifva en sanning, att de, som hafva högsta myndigheten att förvalta Riksbanken, böra ega rätt att förfara på samma sätt som styrelserna öfver samtliga andra banker riket. Man har sagt, att "Riksbanken icke kan antaga ackord" till följd af dess reglemente, men man har börjat tolka detta så, att Riksbankens principaler icke vilja handla efter billiga grunder för den händelse någon olycka skulle inträffa; och detta gör, att, då Riksbanken handlar så, alla andra bankinrättningar göra det samma och skylla på Riksbanken. Det kan dock icke vara någon anledning till glädje för Riksdagen, om hvarje olycka, som inträffar och som kunde förebyggas, skall förstoras derigenom att fullmäktige i Riksbanken sakna en tydlig föreskrift eller befogenhet, sådan som den här ifrågasatta, att medgifva afveckling under administration, lemnad af Riksdagen. Det är således, icke ur de andra bankernas synpunkt, utan från Riksbankens egen, en klokhetssåtgärd, hvad Banko-Utskottet här föreslagit.

Att en ledamot af fullmäktige velat afböja att dessa skulle få en sådan fullmakt, det kan jag förstå, ty det är mycket bekvämare att icke hafva en så beskaffad fullmakt, än att endast behöfva skylla på en paragraf i ett reglemente. Men jag hemställer, huruvida det kan vara skäl uti att, endast för det lilla obehag, som kan vara förenadt med tillämpandet af en sådan bestämmelse, afvisa en dylik fullmakt. Det kan inträffa fall, då fullmäktige sjelfve skulle önska att ega en sådan fullmakt, men då finnes måhända hvarken Riksdagen eller Banko-Utskottet tillstädes.

Jag tviflar icke på, att Kammaren skall bifalla det förevarande förslaget, och jag inskränker mig till att yrka detta, emedan ett bifall till ett sådant förslag, som det här framlagda, vittnar om Kammarens billighetskänsla för dem, som råka i olycka, vittnar om att Kammaren icke alltid vill förstora allt elände, som finnes här i världen, och vittnar slutligen om Kammarens förtroende till fullmäktige i Riksbanken. Jag anhåller om bifall till förslaget.

Ändringar i
bankoregla-
mentet.
(Forts.)

Grefve Mörner, Oscar: Hvad den siste talaren yttrade derom, att godkännandet af det här föreslagna stadgandet skulle vittna om ett obegränsadt förtroende för bankofullmäktige, föreföll mig något besynnerligt; ty i sådant fall måste saken angå något ganska viktigt, något af stor betydighet, emedan om det är fråga om en sak, som är ringa och obetydlig, man icke säger, att den vittnar om ett obegränsadt förtroende. Derför måste, till följd af den ärade talarens eget yttrande, denna sak i sjelfva verket vara en sak af stor betydelse och som följaktligen bör nog öfvertänkas, innan man antager densamma. För min del får jag säga, att jag hyser det största förtroende för fullmäktige i Riksbanken; men människor äro dock människor och det kan hända, att bankofullmäktige kunde blifva sådana, att de icke förtjänade det förtroende, hvaraf de nu äro i åtnjutande.

Hvad angår sjelfva saken, så hade jag helst önskat slippa att yttra mig, emedan jag icke är fackman. Men då en talare, som bestridt den föreslagna förändringen, icke framställt något yrkande, har jag, på det att det icke må sägas att något sådant icke blifvit gjordt, härmed velat framställa detsamma. Jag frågar, kan det verkligen vara skäl att införa Riksbanken på den väg, som kallas "afveckling genom administration", något som numera framhålles såsom botemedlet mot mycket ondt, och det är möjligt, att den gjort och kommer att göra nytta, ehuru må hända man dervid stundom förblandar tvångsliqvid och frivillig liqvid. En sådan åtgärd kan för administratörerna möjligen föranleda dertill, att Riksbanken får deltaga i att förskjuta medel, något som jag tror borde vara för Riksbanken fullkomligt främmande, enär den bör förfara med den största försigtighet. Här visar sig skillnaden mellan enskilda banker och penninganstalter samt Riksbanken; ty om de förra göra ett misstag, blir det förlust för ett mindre antal personer, hvaremot om Riksbanken skulle lida större förluster, skulle detta kunna inverka menligt på hela landet. Man bör ihågkomma att banken har uppdrag, icke endast att söka förtjena penningar, utan äfven att bevara värdet af sina utgifna sedlar och således uppehålla myntvärdet.

I Lag-Utskottet har förevarit frågan om afveckling af gäldbundet *bo* genom administration. Hvad utgång frågan kan få, är ännu ovisst; men under behandlingen af densamma erhöles en temligen fullständig utredning af lagstiftningen härom i främmande länder. Deraf framgick, att i Österrike, hvarest konkurser varit mycket allmänna, har det funnits afveckling genom administration, men den har sedermera blifvit upphäfd såsom olämplig och säkerligen äfven skadlig. Angående den nya tyska lagstiftningen upplystes, att det varit fråga om stiftandet af en lag angående administration och att köpmannaföreningarne förordat en sådan lag, men den hade dock blifvit afslagen, emedan den ansågs strida emot rättsprincipen och äfven kunna blifva vådlig. Frankrike citerades äfven; men jag påminner mig icke med säkerhet, huru förhållandet der var i detta hänseende. I England finnes verkligen en lag om afveckling genom administration, men som den

engelska lagstiftningen, såsom bekant, är ett konglomerat af parlamentsbeslut, förordningar och mera dylikt, så är det till och med för erfarna jurister svårt att veta, hvad som verkligen är lag eller ej. Dessa förhållanden tycker jag förtjena att tagas i betraktande, och då jag icke vet, hvarför man för Riksbanken skulle införa ett sådant stadgande, som detta, om man beviljar banken rättighet att meddela ett moratorium, så förefaller det mig tjenligare, om Riksbanken icke invecklas i förvaltningen af ett gäldbundet bo. För min del anhåller jag få tillstyrka antagandet af det utaf Riksbankens styrelse afgifna förslag, i följd hvaraf början af i fråga varande paragraf skulle erhålla följande förändrade lydelse:

“Fullmäktige berättigas att, efter noggrann pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, så väl lemna Riksbankens gäldenärer förlängning i den föreskrifna tiden för betalande af deras skulder till Riksbanken, som ock bevilja de Riksbankens gäldenärer, hvilka till borgenärens förnöjande sin egendom afträdt, ackord vid liqviden af deras skulder till Riksbanken. I annat än sist omnämnda fall, må fullmäktige deremot icke efterskänka något” etc.

Jag har äfven hört, att i Andra Kammaren skulle beslut vara fattadt i enlighet härmed, så att vid frågans afgörande torde möjligen äfven derpå böra fästas afseende.

Herr von Möller: Banko-Utskottet har icke blott åt fullmäktige i Riksbanken öfverlemnat den rätt, som nu tillhör Utskottet, nemligen att bevilja Riksbankens gäldenärer förlängning i den föreskrifna tiden för deras skulders betalning, utan Utskottet har utvidgat denna rätt, då det äfven medgifvit fullmäktige att vidtaga de åtgärder och lemna de medgifvanden, som kunna befinnas nödiga för förvaltning och utredning af gäldenärens bo annorlunda, än genom detsammas afträdande till konkurs. Pluraliteten af bankofullmäktige hafva emellertid motsatt sig ett sådant tillägg; och uti det af ombudsmannen vid hufvudkontoret i frågan afgifna yttrande säger han: “I afseende på frågan om bemyndigande för bankofullmäktige att, för Riksbankens räkning, antaga framställt förslag om afveckling genom administration af sådana gäldenärens affärer, som för tillfället blifvit urständsatte att sina förbindelser fullgöra, torde få erinras, att här i landet icke finnes någon lag, som föreskrifver, huru vid utredning af gäldbundet bo genom administration skall förfaras“. Ombudsmannen tillägger i slutet af sitt anförande: “I betraktande häraf synes det vara mest välbetänkt, att det bemyndigande, som nu blifvit inom Banko-Utskottet ifrågasatt att åt bankofullmäktige öfverlemna, inskränkes dertill, att fullmäktige må ega att under förbehåll, som af dem anses vara för Riksbanken betryggande, medgifva anstånd med betalningen af förfallen fordran“.

Då fullmäktiges pluralitet och deras ombudsman, en af oss alla känd och erkänd skicklig jurist, motsatt sig antagandet af detta nu framlagda förslag, synes det mig mindre välbetänkt att

Ändringar i bankoreglementet.
(Forts.)

blott derföre, att Banko-Utskottet behagat följa reservanternes bland fullmäktige förslag, i strid mot pluralitetens och ombudsmannens åsigt, bifalla samma förslag, hvarföre jag förenar mig med den siste talaren i anhållan om proposition på den lydelse af ifrågavarande §, som af fullmäktiges majoritet blifvit föreslagen.

Herr de Maré, Gustaf: Det skäl, som af den nästföregående talaren anförts för hans afstyrkande af ifrågavarande förslag, var, så vidt jag kunde finna, att derigenom skulle Riksbanken möjligen komma att ådragas förlust, och till följd deraf kunde han icke vara med om detta stadgande, utan tillstyrkte bifall till hvad bankofullmäktiges pluralitet föreslagit. Jag tillåter mig tro, att den ärade talaren icke åt detta ämne egnat sin vanliga skarp-sinnighet, annars kunde han icke hafva kommit till ett sådant resultat. Det låter nemligen icke tänka sig, att Riksbankens risk skulle blifva större derigenom, att bankens styrelse vore berättigad att deltaga i rådslag angående förvaltningen af ett gäldbundet bo, än om styrelsen endast hade rättighet att lemna ett moratorium och således stode utanför allt, som rörde bestämmandet, huru boet under afvecklingen blefve skött och behandladt. Det kan icke nekas, att den erfarenhet, som inom landet redan vunnits derom, att betydande olyckor förekommits derigenom, att stora gäldbundna bon icke behöft utredas genom konkurs, gifver anledning antaga, att det äfven för framtiden skulle vara af särdeles stor vikt, om ett sådant tillvägagående mera allmänt komme att blifva gällande, och att det icke kan vara klokt och med Riksbankens sanna fördel öfverensstämmande att sätta sig mot en sådan afveckling, då man kan vara öfvertygad om, att i de allra flesta fall Riksbanken genom en forcerad realisation löper mera risk att göra förlust, än om afveckling genom administration får ega rum.

Den siste talaren har fäst sig synnerligen vid att Riksbankens styrelses pluralitet afstyrkt förslaget, och tyckes nästan ause, att det varit näsvist af Banko-Utskottet att komma fram med detta förslag, då Utskottet icke haft att stödja sig på nämnda pluralitet. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att af fullmäktige tre deltagit i det af Riksbankens styrelse afgifna yttrande, hvaremot två reserverat sig. Om nu Banko-Utskottet ansett de skäl, som framhållits af de två för deras åsigt, vara bättre än de skäl, som omfattats af de tre, torde man kanske förlåta Banko-Utskottet, att det tagit sig den dristigheten att framlägga detta förslag. Det torde i sanning icke behöfva tilläggas, att ett sådant förslag icke skulle kunnat komma från Banko-Utskottet, om Utskottet icke, lika med mig, varit öfvertygad om, att man kan hysa det största förtroende för bankofullmäktige. Det har visserligen af den näst siste talaren blifvit sagdt, att man icke kan veta, om fullmäktige alltid komma att förtjena ett oinskränkt förtroende; men jag vågar mot honom uttala den åsigt, att, om, mot hvad vi hoppas, det någon gång skulle hända, att vi finge fullmäktige, som icke förtjenade fullt förtroende, man kan vara

öfvertygad om, att de icke längre än under det pågående året komme att fungera. Just deri, att åt fullmäktige lemnas det största förtroende, har man den bästa säkerhet för, att det icke missbrukas. Jag tillåter mig säga, att en enskild bank, som icke vågade åt sin styrelse anförtro att med fullt förtroende sköta bankens affärer, säkert handlade oklokt. Samma måste förhållandet vara med Riksbanken, att man åt dess styrelse måste giiva det mest fullständiga förtroende, och derföre har Banko-Utskottet icke tvekat att framlägga detta förslag, hvartill jag yrkar bifall.

*Ändringar i
bankoreglements-
mentet.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Grefve Oscar Mörner, en aktad ledamot af Lag-Utskottet, har behagat litet på förhand diskutera en af mig väckt motion, som är remitterad till nämnda Utskott, men jag kan icke ingå i denna diskussion i vidsträcktare mån än hvad som rör den föredragna frågan, och då får jag säga, att det är en stor skilnad mellan att införa något i en civil lag och i en paragraf af ett bankoreglemente. Den ärade talaren har upplyst Kammaren om, att de engelska juristerna äro mycket emot *afveckling under administration*. Det visste jag ock. Samma motvilja fins äfven hos de svenska juristerna, så att den saken är gifven. Men icke desto mindre säga alla människor, att i England skulle olyckorna taga ofantliga dimensioner, om icke der funnes en lag för afveckling under administration.

Den samme ärade talaren har i förbigående sagt, att Kam-maren borde afslå detta förslag, emedan "Riksbanken hade att uppehålla myntvärdet". Dervid har han låtit komma sig till last en anakronism, ty det är *icke* Riksbanken utan Kongl. myntverket, som skall uppehålla myntvärdet. Det skall se till, att årligt mynt till vigt och finhet preglas som lag bestämmer. Riksbanken skall blott, såsom andra gäldenärer, infria sina förbindelser med landets mynt. Men det är en sak, som icke hör hit, ty här är icke fråga om, att Riksbanken står som gäldenär utan såsom fordringsegare.

Herr von Möller har åberopat ombudsmannens i Riksbanken yttrande och tyckt, att det är utmärkt, och att man borde afslå Banko-Utskottets förslag, derföre att här i landet icke fins någon lag om afveckling under administration. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att just derföre, att det icke fins någon sådan lag i ämnet, så kan en dylik administration icke förekomma, så vidt icke *alla* fordringsegarne äro ense om, att det är till deras gemensamma fördel. Det behöfs således icke någon lag, då *alla* äro ense. Jag hemställer, om det kan vara klokt att ställa så till, att Riksbanken skall vara den enda fordringsegaren i ett större gäldbundet bo, som till följd af de instruktioner och reglemente, Riksbanken fått af sin principal, *icke* får tillämpa hvarken sundt förnuft eller billighetsskal. Jag skall illustrera detta med ett exempel, som är så påfallande, att det icke kan bestridas, att det vore oklokt att afvisa detta förslag. Det förekom för icke länge sedan att ett industrielt aktiebolag i Norrköping, med omkring trehundra arbetare, instälde sina betalningar. Man gick då

Ändringar i bankoreglementet.
(Forts.)

till väga på det vanliga sättet att, när en stor olycka inträffar, söka förebygga, att den blir större. Då inträffade, att alla fordringsegare, så väl de inländska som, efter korrespondens, de utländska, voro villiga att medgifva afveckling under administration under ett år, men för att kunna afveckla en större fabriksrörelse fordras, att man icke skall stänga fabriken och köra arbetarne på porten, utan så småningom förädla de rudimaterier, som finnas, och på det viset få det mesta möjliga ur tillgångarna. Då låg frågan så, att det berodde på Riksbanken, ty till en sådan fortsatt afveckling af ett fabriksbolag erfordras förlag. Man stänger nemligen icke sin rörelse så länge man har tillgångar, utan först då penningarna tagit slut. Nu fordrades under afvecklingstiden nytt förlag. Kunde man då begära, att någon skulle gifva sådant förlag, då Riksbanken kunde hvilket ögonblick som helst göra sin fordran gällande och sålunda kasta in i konkursen äfven det nya förlaget, som blifvit lemnadt, för att fordringsegarne skulle få det mesta möjliga, och skadan för de arbetare, som tillhörde fabriken, blifva den minsta möjliga. Det var icke rimligt. Därföre gingo bankofullmäktige till Banko-Utskottet och fingo tillåtelse att *i detta fall* gå in på afveckling under administration. Men tänk om denna olycka händt under mellantiden, då Riksdagen icke varit tillsamman, och Banko-Utskottet följaktligen icke funnits att tillgå, huru hade det då gått? Bankofullmäktige hade måst svara: vi kunna icke; vi hafva vårt reglemente. Men jag säger, att den som gifver sig i leken, får leken tåla, och om Riksbanken vill göra affärer som andra, får den också taga risken och rätta sig efter de förhållanden, som höra till vanskligheterna i all bankrörelse.

Jag fortsätter yrkandet om bifall till hvad Utskottet föreslagit och vill blott tillägga, att hvad Andra Kammaren bifaller eller icke, det få vi veta på den officiella vägen; men skulle detta förslag icke finna stöd i denna Kammare, så vore det högst att beklaga.

Herr Lenning: Öfvertygad som jag är, att det förslag, som nu föreligger, är, med afseende på den stora utveckling, rörelsen numera tagit, både önskvärdt och behöfligt, tillstyrker jag bifall till detsamma. Den föregående talaren har så fullständigt utvecklat skälen för antagandet af detta förslag, att jag inskränker mig att instämma med honom. Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten derpå, att styrelserna för samtliga rikets privatbanker hafva den ifrågavarande rättigheten, utan att det medfört några olägenheter; hvarföre jag för min del icke hyser betänklighet att tillstyrka bifall till förslaget.

Grefve Mörner: Jag kan icke smälta den förebråelse, jag fått, att jag icke tagit kännedom om Riksbankens reglemente. Jag vet väl, att det är myntverket, som skall slå mynt efter den stadga, som gäller, men om man läser reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning af den 15 Maj 1877, förekommer under

afdelning I, § 2: "Enligt Sveriges Rikes Ständers beslut och förordning om banken af den 22 September 1668, har Sveriges Riksbank till föremål för sin verksamhet, att bibehålla det inländska myntet vid dess rätta och skäligen valör samt hindra och förekomma fremmande myntsorters obilliga och egenmäktiga stegrande". Någon skyldighet utöfver detta har jag icke påbördat Riksbanken, men då en dylik skyldighet stadgas i detta reglemente, som är af så fårskt datum som den 15 Maj 1877, hade jag vågat tro, att den till och med för talaren vore bekant.

Hvad det föreliggande förslaget angår, tyckes det innebära, att, om Riksbanken går in på en sådan afveckling af ett bolags eller en fabriks affärer, som råkat i olycka och hvars verksamhet afstannat, Riksbanken möjligen skulle kunna blifva förläggare derför. Det står visserligen föreskrifvet i föreslagna stadgandet i bankoreglementet, att Riksbanken icke får lida förlust till kapital och ränta; men deremot förekommer deri intet och kan icke förekomma om det fall, att fullmäktige ingå på en administration och utlemna medel till befrämjande af en dylik afveckling, en åtgärd, som jag således icke kan tro kan blifva föremål för anmärkning. Dessutom, då vi nu hafva riksdag hvarje år och bankofullmäktige få rättighet att bevilja moratorium, så kan, så vidt jag förstår, en afveckling, om den befinnes ändamålsenlig, mycket väl påbörjas och fortgå till dess Riksdagen och Banko-Utskottet hinna komma tillsammans.

En talare yttrade, att han icke trodde att bankofullmäktige kunde blifva annorlunda beskaffade, än att de voro värde åtnjuta Riksdagens förtroende; och skulle ett annat förhållande inträffa, så kunde de ju bortskickas. Vi kunna vara glada att till fullmäktige hafva män, åt hvilka vi kunna skänka vårt förtroende, men läsa vi t. ex., och för att undvika sednare tider, Malmströms historia, så få vi se, hvilka personer på 1750—60-talet skötte banken och hade dess affärer om hand. De blefvo icke snart bortkörda utan fortforo länge med sin styrelse, till skada för både banken och landet. Säger man, att inga följder deraf uppkommo? Jo, deraf uppstod myntets fall och 1776 års realisation. Myntvärdet sjönk så, att sex daler silfvermynt blefvo satta på riksdalern, då den egentligen blott bort varit värd 1 $\frac{1}{3}$ daler. Man kan tänka sig, huru många lidanden vållades af detta förhållande och huru många förmögenheter derigenom försvunno, under det åtskilliga af bankofullmäktige sjelfve hade genom sin för dem förmånliga förvaltning kommit upp till rikedom och makt. Dylika tider kunna återkomma, men Gud bevare oss för att något sådant må inträffa. Jag ser emellertid intet skäl, hvarföre jag skulle frångå det yrkande, jag framställt, och hvarå jag således får ånyo anhålla om proposition.

Herr von Ehrenheim: Jag har begärt ordet endast för att meddela två upplysningar i anledning af yttranden under debatten. Den första upplysningen, som det visserligen kunde vara alldeles likgiltigt att meddela, om jag icke redan nämnt den

ändringar i
bankoregla-
mentet.
(s.)

enskildt för den talare, som åberopade förhållandet, är, att bankofullmäktiges pluralitet vid denna frågas pröfning utgjordes af 4 och minoriteten af 2, ehuru af en tillfällighet utlåtandet icke blef underskrifvet af mer än 5.

Den andra upplysningen är, att den åtgärd, som af Banko-Utskottet vidtagits i ett särskildt fall på fullmäktiges framställning, afsåg meddelande af betalningsansånd och rörde således den del af frågan, hvarom olika meningar icke blifvit ytttrade.

Herr Jöns Pehrsson: Jag får bedja om förlåtelse att jag icke kan i denna fråga stämma öfverens med Grefve Mörner såsom jag under förmiddagen gjort i en annan fråga, klockarefrågan. Han förestälde sig möjligheten af att Riksbanken skulle kunna blifva icke väl förvaltd och han slutade med att gå så långt tillbaka som till 1750-talet. Jag ber dock att få erinra om, att då sammanträdde Riksdagen, om jag ej misstager mig, endast hvar femte år, och bankofullmäktige voro helt och hållet frie från statsrevisorer. Vid sådant förhållande kunde väl en möjlighet finnas att banken blef illa förvaltd, men då Riksdagen nu samlas hvar år, så kan jag icke se någon fara i det förslag Utskottet gjort. Den enda fara, som skulle vidlåda förslaget, såsom allt menskligt, är att derigenom kunde ske något favoritskap, så att någon galdenär gynnades framför en annan; men något sådant kan aldrig förekommas. Jag har ett särskildt skäl att bifalla förslaget, och det är, att då Banko-Utskottet har den rättighet, hvarom nu är fråga, och då man icke kan förutsätta, att Utskottet in summa har mera insigt och förstånd än hvad jag föreställer mig att fullmäktige måste ega, så kan gerna denna rättighet öfverflyttas på fullmäktige.

Jag tror således, att det väl går an att bifalla Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag vill blott fästa Grefve Oscar Mörners uppmärksamhet på, att hans tydning af den af honom upplästa delen af bankoreglementet alldeles saknar tillämpning, i det fall som han åsyftade; ty der är nemligen fråga om "främmande valutators oskäligen fördyrande", hvarmed menas, kursförhållandena mellan detta land och andra länder, och alls icke om myntvärdets upprätthållande inom landet. För resten kan jag icke finna annat, än att talaren går väl långt tillbaka i tiden, då han går ända till 1750-talet för att skaffa sig argument, för att vindicera sin åsigt, att administrationer nu icke böra ifrågakomma eller behövas därför, att stora olyckor inträffade för etthundratjufvem år sedan. Vidare kan man finna, att den värde talaren är alldeles oberörd af affärsverldens möjliga skakningar, då han säger, att det ej är någon brådska, emedan vi hafva Riksdag hvar år och att, om fråga om administration förekommer mellan riksdagarna, den kan få anstå till dess Riksdagen sammanträdt.

Den, som kan säga så, är verkligen alldeles oberörd af alla förhållanden, som tillhöra affärsverlden. Jag tror nog, att denna

fråga icke i något afseende kommer att angå det stora flertalet af Kammarens ledamöter, men de böra i alla fall besinna, att deras pligt är att tänka äfven på andra, och jag tror, att det icke är skäl att göra Riksbanken förhatlig genom att komma folk att säga, att der törnar man alltid emot då olyckor inträffa och genom Riksbankens afvoghet blir det olyckliga tillståndet förvärradt. Om detta och ingenting hvarken mer eller mindre är här fråga.

Om Andra Kammaren fattat ett annat beslut än Utskottet föreslagit, lärer väl icke det hindra oss att fatta vårt efter bästa förstånd och öfvertygelse. Denna fråga rör ju bankoreglementet, och det känna vi alla huru dithörande frågor skola lösas, sedan Banko-Utskottet förgäfvos sökt sammanjemka de olika besluten.

*Ändringar i
banko-regle-
mentet.
(Forts.)*

Herr Peyron: För min del kan jag verkligen icke fatta den skuggrädsla, som ger sig till känna hos de talare i denna Kammare, som yttrat sig mot den föreslagna förändringen. Det är särdeles märkvärdigt, att när fråga är om bankoreglementet samt om fullmäktige och deras myndighet, man i somliga fall vill utsträcka denna rättighet ganska långt, men i andra fall är ängslig för att gifva fullmäktige den makt, som de måste hafva för att kunna sköta Riksbankens angelägenheter på ett lämpligt och tidsenligt sätt. Här är nu icke fråga om — jag ber att få fästa uppmärksamheten dervid — att fullmäktige *skola nödvändigt* för hvad på dem ankommer medgifva en afveckling eller utredning af en gäldenärs bo, genom så kallad administration, utan här är endast fråga om att gifva fullmäktige bemyndigande att *efter noggrann pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall* medgifva en sådan afveckling. Då frågar jag: hafva icke bankofullmäktige många andra affärer och angelägenheter att afgöra, som äro mycket viktigare än denna? De bevilja lån på hundra tusentals kronor; de köpa vexlar för millioner af enskilda vaxelutställare, och man skulle då icke vilja gifva dem det förtroende, att de skulle kunna bedöma, om det vore af nytta för Riksbanken eller icke att medgifva afveckling genom administration. Är sådant rim och reson?

Här har yttrats, att fullmäktige kunna i sådant fall bevilja moratorium. Fullmäktige behöfva dertill icke något särskildt bemyndigande genom reglementet. De kunna medgifva omsättning af lån, så många gånger de vilja. Jag har inom Utskottet gått in på den föreslagna förändringen, just af den orsak, att, om en affär bör afvecklas genom administration, jag icke vill att fullmäktige skola krypa bakom andras ansvar och säga, att de bevilja anstånd, men vilja icke hafva något ansvar i saken. Tvärt om! De skola vara skyldige att sjelfve taga del i och kunna följa med gången af en sådan afveckling.

Jag anhåller derföre om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats, dels bifall till den förevarande punkten och dels af Grefve *Mörner*, att Kammaren, med

afslag å Utskottets förslag, måtte besluta, att bankoreglementets 49 § 1 mom. skulle erhålla följande förändrade lydelse: "Fullmäktige berättigas att, efter noggrann pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall, så väl lemna Riksbankens gäldenärer förlängning i den föreskrifna tiden för betalande af deras skulder till Riksbanken, som ock bevilja de Riksbankens gäldenärer, hvilka till borgenärens förnöjande sin egendom afträdt, ackord vid liqvinden af deras skulder till Riksbanken. I annat, än sist omnämnda fall, må fullmäktige deremot icke efterskänka något" etc.

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja jemte några nej, och sedermera proposition på afslag derå och antagande af Grefve *Mörners* ofvan berörda förslag, då svaren utföllo med många nej jemte några ja; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt med många ja och några nej besvarats, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

8:de—16:de punkterna.

Biföllos.

De vid sammanträdet början aflemnade Kongl propositionerna blefvo härefter föredragna och lagda på bordet.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott och Andra Kammaren ankomna utlåtanden och protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från sergeantsbostället Bergane N:o 1 i Elfsborgs län och öfverstebostället Kastellgården i Göteborgs och Bohus län;

N:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående kolonien S:t Barthélemys återlemnande till Frankrike;

Lag-Utskottet:

N:o 31, i anledning af väckt motion om förändrad lydelse af 41 § konkurslagen;

Andra Kammaren:

N:o 162, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Till-

fälliga Utskotts utlåtande N:o 23, i fråga om underdånig skrifvelse angående kontroll deröfver, att utländske handelsresande erlägga till stat och kommun deras rörelse fullt motsvarande afgifter.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Kockum* under 14 dagar från den 10 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.
